

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Работнікам культуры
Рэспублікі Беларусь

Дарагія сябры!

Сардэчна віншую вас з Днём работнікаў культуры. Тое, што ваша прафесійнае свята адзначаецца на дзяржаўным узроўні, з'яўляецца пераканаўчым сведчаннем адметнай ролі культуры ў сучасным грамадстве.

Беларуская культура сёння — гэта важнейшы рухавік сацыяльнага прагрэсу, трывалы падмурак нашай ідэалогіі і маралі. Яна зберагае гістарычную памяць і духоўны код народа, сваімі асаблівымі сродкамі асэнсоўвае і адлюстроўвае жыццё, ствараючы яркі і велічны мастацкі вобраз эпохі, прабуджае ў людзях шчырыя патрыятычныя і грамадзянскія пачуцці.

Багатыя культурныя дасягненні — адзін з бясспрэчных паказчыкаў высокага ўзроўню развіцця краіны. Таму мы робім усё для таго, каб адрадыць і захаваць унікальныя гісторыка-культурныя каштоўнасці, стварыць спрыяльныя ўмовы для існавання розных відаў і напрамкаў творчасці — ад старажытнага фальклору і рамёстваў да авангардных мастацкіх плыняў, даць магчымасць кожнаму чалавеку раскрыць свае здольнасці і забяспечыць доступ да здабыткаў айчынай і сусветнай спадчыны. Падтрымка культуры і яе дзяячаў з боку дзяржавы будзе ўзрастаць з году ў год.

У адказ мы чакаем ад вас, паважаныя майстры культуры, сумленнага і самаадданнага служэння Айчыне, узбагачэння яе мастацкай скарбонкі новымі творамі і дапамогі ў выхаванні маладых пакаленняў. Упэўнены, што вы дастойна выканаеце гэту пачэсную місію, працягнеце лепшыя традыцыі беларускай інтэлігенцыі, якая заўжды была разам са сваім народам.

Жадаю вам моцнага здароўя, невычэрпнага натхнення, поспехаў, шчасця і дабрабыту.

Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА

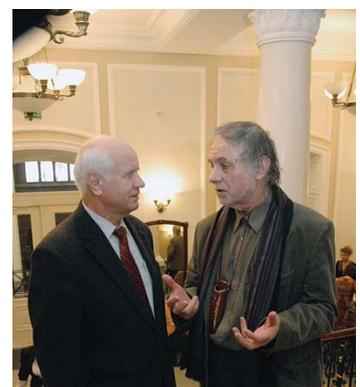
13 кастрычніка 2013 года

СВЯТА ТЫХ, ХТО СТВАРАЕ СВЯТЫ

Сёлетні ўрачысты сход з нагоды Дня работнікаў культуры і мастацтваў адбыўся ў будынку Нацыянальнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, не так даўно адкрытым пасля рэканструкцыі. Зала змясціла сапраўдную эліту беларускай культуры — сталічнай і рэгіянальнай, прафесійнай і аматарскай, маладой і... усё роўна маладой. Уручэнне ўзнагарод за выбітныя творчыя вынікі спараджала хвалі шчырых апладысmentaў. Усе разумелі, што падзяка — заслужаная!

Фота Юрыя ІВАНОВА

Са святкам!

Паважаныя сябры і калегі!

Удзень, што святкуе нацыянальная Культура, дазволіце звярнуцца да вас са словамі віншаванняў і шчырай падзякі за адданасць справе, якой служыце вы, работнікі культуры і дзеячы мастацтва краіны.

У прасторы нашай непаўторнай Бацькаўшчыны нацыянальная культура, яе духоўны і матэрыяльны складнікі несупынна развіваюцца і ў сельскім рэгіёне, і ў маштабах мегаполіса. Перспектывы будучыні галіны культуры акрэслены ў многіх яркіх буйных праектах, якія мэтанакіравана падтрымліваюцца дзяржавай і яе Кіраўніком. Дзякуючы буйным дзяржаўным інвестыцыям другое жыццё набываюць пасля рэстаўрацыі нашы старажытныя архітэктурныя і гістарычныя помнікі, папаўняюцца ўнікальныя музейныя калекцыі, кніжныя фонды, адбудуваюцца і аднаўляюцца тэатры, дамы культуры, бібліятэкі, школы мастацтваў; праз шматлікія фонды і стыпендыі падтрымліваецца маладое пакаленне таленавітых беларусаў.

На гэтай дабрадайнай глебе з клопатам і натхненнем пестуюцца Талент і Творчасць. Яны ўвасабляюцца ў любімыя народам святы, фестывалі, выстаўкі, спектаклі, кінастужкі, без якіх сёння немагчыма ўявіць духоўную партытуру краіны.

Культура незалежнай Беларусі годна дэманструе шматгранныя і непаўторныя творчыя набывкі ў сусветнай прасторы, папаўняючы сваімі самабытнымі ўзорамі агульную скарбніцу культуры чалавецтва. Міжнародныя культурныя стасункі з іншымі краінамі і кантынентамі паспяхова развіваюцца пры вашым актыўным удзеле, шануюныя творцы.

Усё гэта сведчыць пра тое, што на Беларусі ёсць хлеб і ёсць песня! І яна гучыць дзякуючы найперш вам, унікальным асобам, якія ствараюць у XXI стагоддзі айчыны летапіс культуры.

Са святкам вас! Здароўя, плёну, творчых здзяйсненняў!

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс СВЯТЛОЎ

Паважаныя работнікі культуры!

Ад імя дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь — членаў Пастаяннай камісіі па адукацыі, культуры і навуцы і ад сябе асабіста шчыра віншую вас з прафесійным святкам — Днём работнікаў культуры.

У гэты дзень мы ўшаноўваем тых, хто сваёй працай прымнажае, беражліва захоўвае і папулярывае багатую культурную спадчыну нашай краіны, садзейнічае ўмацаванню духоўна-маральнага падмурка грамадства, выконвае высокую асветніцкую місію. І што вельмі важна — сцвярджае каштоўнасць творчай працы, наватарскага мыслення, імкнення да пошуку новых формаў мастацкага самавыяўлення.

Культура Беларусі складвалася на працягу стагоддзяў, злучыўшы ўнікальныя традыцыі і дасягненні нашага народа. Гэты нацыянальны здабытак нясе ў сабе моцны стваральны і гуманістычны заряд, з'яўляецца адным з фактараў развіцця грамадства і асновай для выхавання маладога пакалення беларускіх грамадзян.

Выказваем вам глыбокую ўдзячнасць за вашу высакародную працу. Няхай і надалей вашы талент, майстэрства і адданасць прафесіі знаходзяць самы гарачы водгук у сэрцах людзей.

Жадаю вам моцнага здароўя, асабістага шчасця, творчага плёну і дабрабыту.

Генадзь ПАЛЬЧЫК, старшыня камісіі

Паважаныя работнікі культуры!
Дарагія ветэраны!

Прыміце самыя шчырыя і сардэчныя віншаванні з прафесійным святкам — Днём работнікаў культуры!

Гэтае свята — даніна прызнання беларускай дзяржавай і грамадствам вашай высокамаральнай і самаадданай працы. Дзякуючы ёй захоўваюцца і ствараюцца вечныя духоўныя і матэрыяльныя каштоўнасці, фарміруюцца нацыянальныя самасвядомасць і адзінства, а ў адносінах паміж людзьмі пануюць сапраўды гуманістычныя мэты і прынцыпы.

Культура з'яўляецца асновай усё жыццесцвярджалых чалавечых якасцей. З яе жыватворнай крыніцы, якую вы ахоўваеце і прымнажаеце, бяруць свой пачатак і перадаюцца будучым пакаленням сумленне, гонар, прыгажосць, гармонія, дабрыня... — усё тое, што робіць чалавека Чалавекам. Такім чынам, ваша прызвание — адно з найважнейшых у гэтым свеце, а кожны з вас — сапраўдны здабытак грамадства, гонар нашага прафесійнага саюза!

Няхай яркім, плённым і максімальна доўгім будзе ваша служэнне Яе Высокасці Культуры; хай будзе належна ўзнагароджвацца ваша падвільніцкая праца; хай ніколі не пакідаюць вас аптымізм, натхненне, вера ў дабро, справядлівасць і шчасце!

Наталля АЎДЗЕЕВА, старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры

Віншуем!*

Лаўрэаты Прэміі Беларускага прафсаюза работнікаў культуры ў сферы культуры і мастацтва 2013 года

На падставе рашэння Камісіі па прысуджэнні Прэміі Беларускага прафсаюза работнікаў культуры, зацверджанага пастановай Прэзідыума Беларускага прафсаюза работнікаў культуры ад 02.10.2013 г., лаўрэатамі Прэміі Беларускага прафсаюза работнікаў культуры ў сферы культуры і мастацтва з'яўляюцца:

у намінацыі "Літаратура, журналістыка, крытыка":

— ГОЛУБЕВА Наталля Аляксандраўна, член Мінскага абласнога аддзялення грамадскага аб'яднання "Саюз пісьменнікаў Беларусі", пісьменнік, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі права і гуманітарных дысцыплін Міжнароднага ўніверсітэта "МПТСО";

у намінацыі "Тэатральнае мастацтва":

— дзяржаўная ўстанова "Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь "Брэсцкі тэатр лялек" (дырэктар — мастацкі кіраўнік, заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь, — ШАВЕЛЬ Міхаіл Аляксандравіч);

у намінацыі "Экраннае мастацтва":

— Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" (генеральны дырэктар — СІЛЬВАНОВІЧ Алег Ігаравіч);

у намінацыі "Музычнае мастацтва":

— КРЫЛОВІЧ Валянціна Міхайлаўна, член грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз музычных дзеячаў", заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь, артыстка хору вышэйшай катэгорыі дзяржаўнай установы "Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г.І.Цітовіча";

у намінацыі "Жывапіс, скульптура, графіка, дызайн і дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва":

— ПРАКАПЦОЎ Уладзімір Іванавіч, член грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз мастакоў", заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, кандыдат мастацтвазнаўства, генеральны дырэктар установы "Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь";

у намінацыі "Народная творчасць":

— ХИМЯЛЬКОЎ Алег Фёдаравіч, дырэктар установы культуры

Мы і свет

На здымку (злева направа): дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета краіны Уладзімір Грыдзюшка, міністр культуры Казахстана Мухтар Кул-Мухамед, міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Казахстан у Рэспубліцы Беларусь Ергалі Булегенаў.

"Культура Днямі не вычэрпваецца..."

8 кастрычніка святочным гала-канцэртам у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры ўрачыста адкрыліся Дні культуры Казахстана ў Беларусі.

Вечару папярэднічалі афіцыйныя перамовы міністра культуры нашай краіны Барыса Святлова з міністрам культуры Казахстана Мухтарам Кул-Мухамедам, а таксама больш цеснае знаёмства гасцей з найбольш значымі культурнымі аб'ектамі нашай краіны. Казахская дэлегацыя наведвала Мір, Нясвіж, іншыя гістарычныя помнікі. Не мінулі госці і Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі, экскурсія па якім завяршылася брыфінгам, што быў прысвечаны далейшым перспектывам супрацоўніцтва.

— Брацтва, сяброўства, супрацоўніцтва беларускага і казахага народаў, — сказаў міністр культуры Казахстана Мухтар Кул-Мухамед, — маюць глыбокія карані. На плошчы Перамогі я звярнуў увагу на мемарыяльную дошку, дзе сярод іншых імёнаў — больш як дзесяць прозвішчаў казахаў. У час Вялікай Айчыннай мы змагаліся разам, і памяць пра гэта працягвае жыць сярод нашчадкаў...

Культура — менавіта тая сфера, дзе супрацоўніцтва нашых народаў не перапынялася ніколі і надалей можа быць яшчэ ярчэйшым, тым больш, што ўзмац-

няецца і жанамічнае супрацоўніцтва краін. Нагадаю, мінулым разам такія Дні культуры праходзілі ў 2009-м, а ўжо ў 2010-м адбыўся візіт адказ: Дні культуры Беларусі ў Казахстане. Ётак жа будзе і цяпер: праз год мы з радацю будзем прымаць у сябе беларусаў. Ужо адно гэта сведчыць пра інтэнсіўнасць нашага культурнага абмену. Але ж супрацоўніцтва не абмяжоўваецца адно Днямі культуры — яно адбываецца ледзь не штодзень. Вашы творцы прыязджаюць на нашы конкурсы, фестывалі, нашы — на тыя, што ладзяцца ў вас. У Казахстане — 54 тэатры, 14 з іх — рускамоўныя. Многія з іх падтрымліваюць самыя прыязныя стасункі з беларускімі калегамі, вашы рэжысёры і мастакі паспяхова ажыццяўляюць у нас пастаноўкі. Такіх фактаў — мноства! Не было выпадку, каб беларускія салісты не былі прадстаўлены і на нашых штогадовых оперных, балетных фестывалях у Астане. Супрацоўнічаюць паміж сабой і музеі, і іншыя ўстановы, уключаючы архівы.

Абменныя працэсы асабліва актыўваюцца напярэдні 70-годдзя Вялікай Перамогі: штогод вашы супрацоўнікі архіваў і музеяў аднаўляюць імёны тых казахаў, якія "прапалі без звестак", а на самрэч — загінулі пры вызваленні Беларусі. Культура павінна дэманстраваць узор вельмі дынамічнага супрацоўніцтва, і мы робім усё магчымае, каб гэта адбылося. Бо выйграюць ад гэтага абодва

бакі, культура кожнага народа ўзбагачаецца за кошт іншай. Дый многія працэсы ў нас і ў вас адбываюцца паралельна. Ваш адноўлены Вялікі тэатр выглядае папросту шыкоўна! Можам пахваліцца і мы: у Астане пабудаваны новы тэатр, і 21 кастрычніка адбудзецца яго сусветная прэзентацыя, куды запрошана і беларуская дэлегацыя...

Па просьбе Барыса Святлова высокі госць завяршыў сваю прамову віншаваннем на адрас работнікаў культуры:

— Я з задавальненнем віншую дзеячаў культуры Беларусі з прафесійным святкам! Яны — сапраўднае выяўленне душы народа, бо даводзяць нацыянальную культуру і гісторыю да ўсяго свету. Сёння шмат робіцца вашай дзяржавай па аднаўленні ды папулярывацыі лепшых культурных здабыткаў. Тыя ж замкі ў Нясвіжы і Міры могуць сапернічаць з лепшымі еўрапейскімі палацамі (дарэчы, нас запрасілі правесці там выстаўкі з Музея золата — вось яшчэ дадатковы

прыклад далейшых стасункаў). Адкрываюцца новыя музеі. Наведаўшы Музей Міхаіла Савіцкага, я пераканаўся, што гэты майстра быў не проста жывапісцам — праўдзіўцам, на творчасці якога павінна вучыцца моладзь. А якія ў вас юныя музыканты ды кампазітары (мы мелі магчымасць паслухаць некаторых з іх)! І за ўсім гэтым — нябачная, на першы погляд, праца нястомных працаўнікоў культуры. Пспеху вам і плёну!..

Так што канцэрт адкрыцця Дзён культуры Казахстана ў Беларусі можна было, да ўсяго, лічыць яшчэ і дадатковым падарункам да нашага свята. Госці зрабілі акцэнт на фальклорным пачатку. Ледзь не ва ўсіх нумарах удзельнічаў фальклорна-этнографічны ансамбль "Сазген сазы", што разам з гуртом "Ультау" і ансамблем дамбрыстаў "Серпер" часам складаў спеваеаблівы "аркестр". У такім каларытным выкананні гучала нават класіка. Убачылі глядачы і Розу Рымбаеву, якая яшчэ з савецкіх часоў успрымалася сімвалам казахскай эстрады, адкрытай усяму свету. Данінай шчырай павагі да Беларусі стала ўключэнне ў праграму такіх песень, як "Белавежская пушча" А.Пахмутавай і "Касіў Ясь канюшыну...". А ўдзел танцавальнага ансамбля "Акку" надаў канцэрту асаблівы бляск і дадатковую нацыянальную "разыначку"...

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

"Магілёўскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы";

у намінацыі "Аматарская мастацкая творчасць":

— ЕЛАВАЯ Лідзія Сцяпанавна, кіраўнік народнага клуба пахільных людзей "Праметэй", кіраўнік народнага ансамбля славянскай і казацкай песні "Рытмы сэрца", кіраўнік тэатра музычных пародый "Антытэатр" дзяржаўнай установы "Гарадскі цэнтр культуры";

у намінацыі "Цыркавое мастацтва":

— цыркавы гурт "Марсі" Лідскага раённага палаца культуры адрэла ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лідскага раённага выканаўчага камітэта (кіраўнік — ГЕРАСІМЕНКА Валерыі Анатольевіч);

у намінацыі "Эстраднае мастацтва":

— СКРЫПНІК Аляксей Валянцінавіч, кампазітар, паэт, музыкант, выканаўца, кансультант Мінскага гарадскога аддзялення грамадскага аб'яднання "Беларускі саюз музычных дзеячаў".

Фотасюжэт нумара

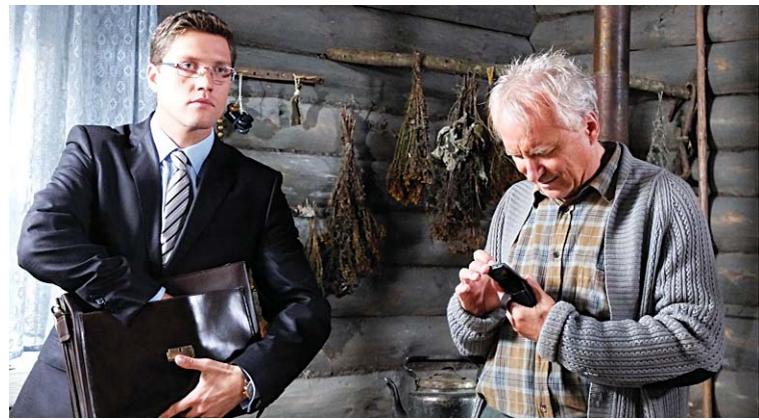

АД РОСАЎ — ДА РОССАЎ

Культуравая стужка Ігара Дабралюбава "Белыя Росы" займела-такі свой працяг: днямі на кінастудыі "Беларусьфільм" завяршыліся здымкі яе "сіквела" — фільма "Белыя Россы" паводле сцэнарыя Аляксея Дударова. Рэжысёрам новай карціны выступіла стваральніца вядомага тэлеюзікла "Паўлінка-нью", выпускніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, рэжысёр Аляксандра Бутар.

У фільме задзейнічаны акцёры Юозас Будрайціс, Віктар Манаеў, Павел Харланчук-Южанкоў, Сяргей Жбанкоў, Ганна Палупанова, Андрэй Мярэлікін ды іншыя. Прэ-м'ера новай карціны запланавана на вясну 2014-га. Але ж хутка ў Сеціве, на музычных каналах Беларусі і Расіі будзе прэзентаваны прома-ролік "Белых Россаў" на песню гурта "J:МОРС" "Даждом". Яна і яшчэ адна кампазіцыя музыкантаў — "Рэальнае каханне" — увайшлі ў саундтрэк да працягу вядомага кінахіта.

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Трэба абмеркаваць!

Як павысіць прэстыж работніка культуры?

Менавіта на гэтае, хоць і банальнае, але няпростае і ўжо хранічна хваравітае, пытанне мы папрасілі адказаць людзей, для якіх праца ў сферы культуры стала неад'емнай часткай жыцця. Такія, як яны — самаадданыя і няўрымслівыя, — да драбніц ведаюць, чаго варты клопат па захаванні ды развіцці нацыянальнай духоўнай спадчыны, якім няпростым бывае шлях да сэрца і душы слухача ды глядача...

Хоць збольшага і вядомы адказ на пытанне, вынесенае ў заглавак, але не грэх паўтарыцца, тым больш — напярэдадні Дня работнікаў культуры.

Валерый ГЕЙХМАН, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ельскага райвыканкама:

— Прэстыж работніка культуры — у павазе да яго. Больш нічога не патрэбна! Праўда, павяга проста не даецца... За што паважаюць? За якасць працы. Будзе ў клубе ці бібліятэцы цікава, значыць і мясцовае кіраўніцтва — старшыні сельсаветаў, дырэктары сельскагаспадарчых арганізацый — стане да такога работніка культуры прыслухоўвацца.

Калі машуць зневажальна рукой "А-а-а, гэта аддзел культуры нарабіў..." — адна справа. А калі радуюцца ў захапленні "Ого, што аддзел зрабіў!" — зусім іншая. Прынамсі, у Ельскім раёне культура працуе не па першай схеме, а па другой...

Канкрэтызую. Калі мерапрыемства якаснае, не фармальна падрыхтавана, а з душой, калі за кожным крокам работніка культуры — прафесіяналізм, значыць працуе ён на ўласны прэстыж...

Алег ХМЯЛЬКОЎ, дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы:

— Нацыянальная культуры — гонар любой дзяржавы. Народная творчасць нацыянальнай культуры — гонар дваіны. З вытокаў народнай творчасці бярэ пачатак і прафесійнае мастацтва. Маю на ўвазе спевакоў, харэографоў, тэатральных акцёраў, мастакоў. Словам, работнікі Цэнтра адказваюць, ахоўваюць, зберагаюць і ўсяляк развіваюць беларускія народныя традыцыі. Ці ж не ў гэтым прэстыж нашай прафесіі?..

І беларускія мастацкія традыцыі — не музейны экспанат. Яны працуюць, арганічна ўпісваюцца ў сучаснасць. Да прыкладу, на фестывалі "Залаты шлягер" дзейнічае Горад майстроў... Лічу, што за апошнія гады дэкаратыўна-прыкладное мастацтва Магілёўшчыны зрабіла прарыв, і на сёння рамесніцтва "задыхала" больш вольна, давяля ўладам сваю выключную патрэбнасць. Таму і падтрымлівае аблвыканкам любое пачынанне народных майстроў. І ў гэтым — таксама прафесійны прэстыж...

Афіцыйна

Аптымізацыя дзеля заахвочвання

"На захаванне прэстыжу прафесіі работнікаў культуры і скіравана аптымізацыя галіны", — канстатаваў на прэс-канферэнцыі, прымеркаванай да Дня работнікаў культуры, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святлоў. Адна з мэт аптымізацыі — магчымаць павышэння заробкаў работнікаў культуры за кошт скарачэння адзінак у штатных раскладах.

Барыс Святлоў адразу падкрэсліў, што ў адпаведным рашэнні калегіі размова ідзе пра скарачэнне штатных адзінак. "Сёння ў штаце ўстаноў культуры існуюць бюджэтныя і пазабюджэтныя адзінкі. Гаворка ў першую чаргу вядзецца пра скарачэнне бюджэтных. Акрамя таго, ёсць пэўная колькасць вакантных месцаў, якія таксама будуць падлягаць скарачэнню", — патлумачыў ён.

Далей міністр звярнуў увагу на тое, што рэформа скіравана пераважна на скарачэнне кіруючых, а не творчых пасадак. Згодна з данымі Інстытута беларускай культуры за 2012 год, кіруючы апарат складае 19% ад колькасці супрацоўнікаў галіны. "Мяркую, ёсць каго скарачаць", — адзначыў Барыс Святлоў, дадаўшы, што само Міністэрства культуры адпаведную працэдuru аптымізацыі ўжо прайшло.

"З 1 ліпеня ведамства было скарачана на 25%, — паведаміў ён. — Ёсць 27 штатных адзінак. Мы скарачалі прапарцыянальна кожны аддзел і ўпраўленне. У выніку больш за ўсіх пацярпела ўпраўленне кінамастацтва, менш за ўсіх — ўпраўленне мастацтваў і эканамічнае ўпраўленне".

Таксама кіраўнік галіны зрабіў акцэнт на тым, што адна з умоў правядзення аптымізацыі — гэта захаванне фонду заробтнай платы. "Каб у тых, хто застаўся на сваіх рабочых месцах, была магчымаць для павышэння заробку, — адзначыў ён. — Яго памер, у сваю чаргу, і захоўвае прэстыж прафесіі. Аптымізацыя дзеля гэтага і робіцца, каб заахвоціць людзей ісці ў культуру праз павышэнне аплаты іх працы".

На прэс-канферэнцыі быў агучаны і памер заробтнай платы работнікаў культуры. "Яна складае 61,9% ад сярэдняспубліканскай", — паведаміў міністр. У тэатральна-відовішчых арганізацыях сярэдні паказчык — 4 мільёны 800 рублёў. У культурна-асветніцкіх установах, да ліку якіх адносяцца музеі, — 3 мільёны 600 рублёў. "Нядаўна я наведаў Капыльскі раён. Там работнікі культуры атрымліваюць 2 мільёны 800 тысяч рублёў", — агучыў Барыс Святлоў сярэдні памер заробку ў рэгіёнах.

"Галоўнае, што ў навіне, якая датычыцца аптымізацыі галіны, мала хто звяртае ўвагу на рэкамендацыйны характар адпаведных змен, — падвёў рысу міністр культуры. — Работа па скарачэнні штатаў аддадзена на водкуп кіраўнікам устаноў культуры, менавіта яны прымаюць рашэнне", — абмаляваў ён агульную карціну.

Барыс Святлоў прывёў прыклад прыватнай ініцыятывы аднаго з музеяў Гродна, дзе пытанне бяспекі ў залах было прапанавана вырашыць з дапамогай камер відэаагляду, і ў гэтым выпадку падпалі пад скарачэнне пасады наглядчыц музея. "Але: кожны музей будзе вырашаць сам, прымаць гэты досвед ці не", — падкрэсліў ён.

Тым не менш, у выпадку з літаратурнымі музеямі, якія зараз мусяць прайсці аптымізацыю, гаворка ідзе пра скарачэнне кіруючага апарата, аб'яднанне бухгалтэрыі. "Буйныя ж музейныя ўстановы, такія як музеі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Нацыянальны мастацкі музей, застануцца нязменнымі, і ў аніякія структуры не ўключаюцца", — сказаў міністр культуры.

Д.А.

Аб'ява*

Установа адукацыі
"Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў"
аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасады
прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры графічнага дызайну;
- дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання;
- старшы выкладчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры;
- старшы выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну;
- старшы выкладчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва;
- старшы выкладчык кафедры гісторыі і тэорыі мастацтваў.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб'явы.

Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:
220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81,
аддзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!
Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара.
Пішыце
на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77,
альбо на электронную скрыню kultura@tut.by.
тэлефануйце
ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97,
абмяркоўвайце
на facebook.com/kimpressby, vk.com/kimpressby,
twitter.com/kultura_by!

На гэтых палосах — маналогі і нататкі людзей культуры і мастацтва самых розных прафесій і палкаленняў. Напярэдадні прафесійнага свята яны падзяліліся з чытачамі сваімі развагамі, клопатамі, ідэямі — тым, што ў галаве альбо на сэрцы. Рубрыка "На маю думку...", якая з нядаўняй пары "прапісалася" на нашых старонках, дае гэтую магчымасць кожнаму, хто мае што сказаць.

Калі этна — плюс у эканоміку культуры

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ,
загадчык кафедры этналогіі і фальклору
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
культуры і мастацтваў

У чым падабенства і розніца стаўлення да ўласнай этнакультуры суседніх народаў: літоўцаў і беларусаў? Пытанне праясняецца, калі наведаць у верасні два фестывалы: "Вяртанне да вытокаў" на Гродзеншчыне і "Tautu muge" ў Вільнюсе.

Вось Вільнюс. У верасні тамтэйшы праспект Гедыміна ажыўляецца "Tautu muge": ідзе традыцыйны "Кірмаш нацыі". У канцэпцыі форуму асветніцтва спалучаецца з турбізнесам, аховай культурнай спадчыны і развіццём прыватнага сектара эканомікі. Сёлета (акрамя продажу прадметаў мастацтва ды народных промыслаў) турыстаў і вільнюсцаў чакалі спаборніцтвы па марафоне, спектакль вогненных скульптур ды піратэхнічныя шоу, навуковая канферэнцыя, а таксама канцэрты артыстаў з усёй Літвы, польскага Гданьска, рускай, украінскай, нямецкай, грэчаскай дыяспар. Спецыяльна запрашаныя былі і беларусы — носьбіты традыцыйнай беларускай душы, што аднаўляюцца, і аўтэнтычных спеваў — гурт "Ветэх".

А гэта ўжо Гродзенскі раён. Фэст "Вяртанне да вытокаў", які сёлета ўпершыню развітаўся са жніўнем і сустракаў верасень — пакуль больш камерная і менш маштабная падзея, але — таксама недвухсэнсоўнае сведчанне шанавання мясцовай каранёвай культурнай традыцыі і разумення яе "немузейнасці", упісанасці ў святонныя і камерцыйныя "структуры паўсудзённасці". Тое і не дзіўна, бо Ігару Лябецкаму, які кuryраваў фэст ад мясцовых улад, дапамагалі ў правядзенні апошняга выпускнікі факультэта традыцыйнай культуры Універсітэта культуры і мастацтваў — Ірына Гарчычка і Антон Янкоўскі.

Сведчанне прадуманай падрыхтоўкі — нават абранне месца для фэсту: аграгарадок з гаючай і "смагазадавальняючай" назвай "Квасоўка". Па сваіх напрамках — сустрача з мастацтвам вуснай традыцыі (мясцовыя калектывы "Адэльчанка", "Парэчанка", "Матуліна песня" і мінскія "Капэла на таку", ізноў жа, "Ветэх"); гандаль вырабамі носьбітаў мясцовых традыцыйных промыслаў і рамёстваў (панямонская кулінарыя ад кухараў з Адэльска, Індур, Гожы, Луцкаўлян, народныя музычныя інструменты ад дудара і майстра Мар'яна Скрамблевіча); знаёмства з турыстычнымі і культурнымі помнікамі Гродзенскага Панямоння (легендарным Свята-Барысаглебскім (Каложскім) храмам, Аўгустоўскім каналам, палацам Валовічаў, старажытнымі цэрквамі і гатычнымі касцёламі) — малады гродзенскі фэст відавочна суадносіцца з віленскім калегам-доўгажыхаром.

Розніца — у маштабах, памерах фінансавага абароту і ступені заканадаўчай ды нарматыўнай прапрацаванасці фестывальнай і экатурыстычнай дзейнасці, якія ў нас, на жаль, яшчэ павінны ўдасканальвацца.

Напрыклад, на "Tautu muge" мёд, сыр, піва, садавіна, гародніна, мяса і рыба, па-народнаму апрацаваныя ды прыгатаваныя, суседнічаюць з бурштынам, разьбой па дрэве, апрацоўкай металу, традыцыйнымі лекамі, паляўнічымі трафеемі, керамікай і тэкстылем (вырабам якіх не грэбуюць выпускнікі мясцовай Акадэміі мастацтваў). Дзве тысячы рамеснікаў, мастакоў, фермераў, якія спецыялізуюцца на нацыянальнай кулінарыі, сёлета ўзялі ўдзел у "Кірмашы...". Паводле яго ўмоў, прадметы і прадукты мясца быць зроблены як з выкарыстаннем старых тэхналогій, так і ў адпаведнасці з найновымі, але павінны захоўваць характарыстыкі ды якасны склад народнага мастацтва і рэцэптуры. Тады — яны маюць сертыфікат і лепш прадаюцца. Гандаль на кірмашы — занятка прыбытковы, і ўдзельнікі апошняга плацяць за месца ад 130 літаў (блізу 500 тысяч рублёў) да 500 еўра за тры дні. Кошты — нізкія, прывабляюць шмат пакупнікоў. З дапамогай "Кірмашы нацыі" практыкуецца захаванне народных рамёстваў, кулінарыі і каранёвых жанраў мастацтва Літвы, а Вільнюс застаецца адным з гарадоў свету, паток замежных турыстаў у які ўвесь час узрасце. Відавочна, што з гэтага не сорама браць прыклад арганізатарам беларускіх форумаў этнакультуры.

"Пазбыцца мітусні, каб паспець аддзячыць"

Людміла ЛЕБЕДЗЬ,
галоўны спецыяліст упраўлення
ўстаноў культуры і народнай творчасці
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь:

— Цікава, ці ўсе чытачы "К" ведаюць гісторыю прафесійнага свята работнікаў культуры, якая, між іншым, пачалася акурат пятнаццаць гадоў таму? Ва ўсялякім выпадку, нагадаць будзе не лішнім.

У чэрвені 1998 года адбыліся парламенцкія слуханні па тэме ўдасканалення заканадаўчай базы ў галіне культуры. У ліку запрошаных быў і тагачасны дырэктар Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтра Марк Аляксандравіч Коп. Выступаючы з высокай трыбуны, ён прапанаваў заснаваць прафесійнае свята для работнікаў культуры. Маўляў, ніводная ўрачыстасць без нас не абыходзіцца, а вось сваёй уласнай — дасюль не маем.

Падобная ідэя лунала ў паветры яшчэ з савецкіх часоў, ды ўсё ніяк не магла ўвасобіцца. Але гэтым разам прапанова вельмі хутка знайшла водгук, і

ўжо ў кастрычніку таго самага года мы ўпершыню адзначалі Дзень работнікаў культуры.

Уласна, гэта я да таго, што само сабой нічога не здараецца — за кожнай з'явай альбо падзеяй у нашай беларускай культуры стаяць канкрэтныя постаці. І нярэдка бывае так: з'явы застаюцца, а вось імёны іх стваральнікаў нібыта зацярушваюцца "пылам гісторыі". Гэта несправядліва.

Вось яшчэ прыклад. Адным з нумароў урачыстасці канцэрта, які наступстваваў цырымоніі ўручэння Дзяржаўных прэмій "За духоўнае адраджэнне" і Спецыяльных прэмій Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за 2012 год, была "Мяцеліца" ў выкананні Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі. Гэты яскравы танец можна ўбачыць і ў рэпертуары шматлікіх аматарскіх калектываў з усёй краіны. Але падазраю, што далёка не кожны яго выканаўца, не кажучы ўжо пра гледачоў, ведае імя аўтара пастаноўкі: гэта Ларыса Дзмітрыеўна Ляшэнка — адна са стваральніц ансамбля песні і танца "Нёман". Звесткі пра яе можаце нават не шукаць у Інтэрнэце: амаль нічога не знойдзеце. Зрэшты, неўзабаве будзе добрая нагода згадаць пра ейныя заслугі: налета споўніцца 100 гадоў з дня нараджэння гэтага выбітнага харэографа.

Імёны некаторых мэтраў, каго ўжо няма з намі, афіцыйна ўвекавечаны ў назвах тых калектываў, якім яны ахвяравалі значную частку жыцця. Прыкладам, народны цымбальны аркестр Смагонскага РДК носіць імя свайго стваральніка — заслужанага дзеяча культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандра Дзяржугі. Ды, на жаль, такія адзінкавыя прыклады пакуль не сталі тэндэнцыяй.

Але ж нашай удзячнасці заслугоўваюць не толькі тыя ветэраны культуры, хто ўжо сышоў у іншы свет, але і тыя, хто жыве сярод нас — і дагэтуль

Кросны ў гарадской кватэры

Пятро ЦАЛКА,
загадчык філіяла Веткаўскага музея
стараабрадніцтва і беларускіх
традыцый, майстар па ткацтве

Гарадская моладзь і традыцыйная культура... Здаецца, гэтыя два паняцці можна смела паставіць у антанімічны шэраг: што можа быць паміж імі агульнага? Але ж... устрымаемся. Бо само сучаснае жыццё паказвае ўсім іншы варыянт развіцця падзей. Падобна на тое, што менавіта моладзь з вялікіх гарадоў у наш час становіцца той сілай, якая здатная захаваць традыцыі вясковых бабурь.

Для вясковага чалавека традыцыйная культура — гэта частка яго звычайнага жыцця, а для гарадскога, асабліва моладзі, — "экзотыка". Пагадзіцеся, нам заўжды хочацца паспрабаваць нешта далёкае, дзіўнае і нязведанае. Хтосьці прагне выправіцца ў вандроўку па Індыі ці Егіпце, хтосьці — пакаштаваць маракуйю або смажаных конікаў... Вось і традыцыйныя спевы ды ўмельствы можна дапасавать да шэрагу гэтых "дзівос".

Вядома, вельмі прыкра называць нашу родную культуру "экзотыкай". Але... На жаль, гэта так, бо мы, гарадскія жыхары, настолькі далёка адышлі ад сваіх каранёў... Часам здаецца, быццам нам бліжэй культура нейкіх абарыгенаў з Афрыкі, чым родная. Ды і сцэнічныя ўвасабленні фальклору часцей за ўсё можна назваць хіба пародыяй на яго.

Але ж сітуацыя спакваля выпраўляецца. Калектывы, якія бяруць за аснову менавіта тыя вясковыя спевы, што паказваюць сапраўдную беларускую культуру, у Гомелі ўжо не рэдкасць. Як і людзі (ад "першаклашак" да сталага ўзросту), якія прыходзяць у наш музей, каб навучыцца

Некаторыя прычыны скону тэатра

Раман ЦЫРКІН,
галоўны рэжысёр
Мазырскага драматычнага тэатра імя
Івана Мележа, лаўрэат міжнародных
фестывалей, член Беларускага саюза
тэатральных дзеячаў

Ёсць некалькі прычын, з-за якіх памірае тэатр. Неміровіч-Данчанка адводзіў творчому калектыву 9 — 12 гадоў нармальнай жыццядзейнасці, пасля якіх тэатр як жывы арганізм спыняе існаванне. Выратаваць і ажывіць сітуацыю можа ўліванне "новай крыві", незвычайныя рэжысёрскія рашэнні, абнаўленне рэпертуару. Гэта — як натуральны адбор, што адбываецца ў прыродзе.

Тэатр памірае, калі ідэйны і творчы лідар, якім заўсёды з'яўляўся рэжысёр, страчвае творчую "патэнцыю", перастае адчуваць час, востра суперажываць працэсам, што адбываюцца ў грамадстве ды ўплываюць на розум і настрой людзей. Гэта вядзе да немінучага тэху і разбурэння падмурка, на якім будаваўся тэатр, што некалі быў такім цікавым ды сучасным.

"Пераемнасць". Гэта калі творчаму лідару неабходны мудрасць і адвага для таго, каб падрыхтаваць сабе змену, каб распачатая ім справа мела працяг. Узгадайце пецябургскі Вялікі драматычны, якім кіраваў Таўстаногаў, Тэатр імя Маякоўскага, дзе доўгія гады квітнеў талент Ганчарова, "Современник" часоў Яфрэмава і ягоны ж МХАТ, Таганку, якую ніяк нельга аддзяліць ад Любімава, а таксама тэатры Мільтыніса, Стура, Ірд.

У Беларусі гэта, несумненна, тэатры, дзе творчымі лідарамі цягам доўгіх гадоў былі Раеўскі і Луцэнка. Гэтыя рэжысёры, грунтоўчыся на драматургічным матэрыяле, праз акцыю — правадніка сваёй ідэй стваралі спектакль, свой аўтарскі твор. Зыходам лідараў ад стэрна тэатры засталіся, але, падаецца, ператварыліся з аўтарскіх проста ў рэпертуарныя. Недзе — лепш, недзе — горш, але гэта ўжо не тыя тэатры. І, мабыць, так і павінна быць са сцэнічным мастацтвам. Тут, на жаль, немагчыма стварыць пераемнасць.

працуе на сваёй ды нашай ніве. Так, творчыя людзі не ведаюць, што такое пенсія: яны працуюць столькі, колькі могуць дыхаць. Вось і згаданы ўжо Марк Аляксандравіч па-ранейшаму з'яўляецца супрацоўнікам метадычнага цэнтра, хоць даўно ўжо размяняў восьмы дзясятак. Натуральна, яго жыццёвы даробак не абмяжоўваецца ідэяй прафесійнага свята: ён быў сярод тых, хто фарміраваў вектар культурнага развіцця ўсяго Гродзенскага рэгіёна. Але ці шмат мы надаём цяпер увагі гэтай постаці?

На ўрачыстай імпрэзе з нагоды сёлетняга свята Ганаровым знакам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь за ўклад у развіццё культуры будзе ўзнагароджаны, сярод іншых, і кампазітар-самавукаў Яўген Петрашэвіч — аўтар знакамітых "Залатых каласоў". Гэты самабытны творца, якому ўжо за 80, адлюстравана ў музыцы ці не ўсю гісторыю роднага Гродна — ад Давыда Гарадзенскага і да нашых дзён. Але ці напоўніцу запатрабавана сёння яго каласальнае творчае багацце? Днямі акурат абмяркоўвалі гэтую тэму з небезвядомым этнахарэаграфам Міколам Козенкам — і разам прыйшлі да адмоўнай высновы. Бо сам кампазітар — чалавек вельмі сціплы, асабліва як для нашага часу. Вядома, ён гатовы падзяліцца ўсім, што мае, але... Ініцыятывы звонку пакуль не відаць.

І я нават разумею, чаму. Часта нас, работнікаў культуры, настолькі ахоплівае штодзённая мітусня, што мы забываемся на вельмі важныя рэчы, бясконца адкладваем "на потым". Хаця трэба разумець: гэтыя імёны, іх творчасць — нароўні з нашай нацыянальнай культурнай спадчынай. Мы павінны іх зберагаць гэтак жа рупліва, як тыя ж традыцыйныя тэхнікі рамёстваў.

Вашэй я казала толькі пра дзеячаў культуры з Гродзеншчыны, бо і сама родам адтуль. Але ж такія знакавыя постаці ёсць у сучаснай гісторыі культуры не раўнуючы кожнага рэгіёна. Гэта і Іосіф Сушко з

ца ткацтву. Ведаю нават тых, хто трымае ў сябе дома... Што б вы думалі? Не, не экзатычную марскую свінку і не папугая ара, а сапраўдны ткацкі стан, які грукае на ўсю хату ў цэнтры Гомеля, нібыта не звяртаючы ўвагу на тое, што на вуліцы XXI стагоддзе.

Многія прадстаўнікі гарадской моладзі не абмяжоўваюцца толькі цікавасцю да дзівосных вясковых традыцый — яны самі становяцца іх пераемнікамі. Таму апошнім часам наша традыцыйная культура набірае новыя абароты. Ці можна назваць гэтае захапленне павярхоўным? Падаецца, тут варта памятаць: гарадскі аматар "традыцыйнай экзатыкі" проста вяртаецца да сваіх каранёў — прызабытых, таямнічых і таму інтрыгоўных. Менавіта сваіх.

Урэшце, некаторыя з такіх маладых людзей звязваюць сваё жыццё з культурай, балазе тут яшчэ "поле не ўзаранае"... Менавіта моладзь са сваім імплэтам ды цягавітасцю да нечага новага можа на свае плечы ўзняць і панесці гэты цяжар. Ды не проста панесці, а — пабегчы, з прыскакамі ды іншымі выкшталцонцы фігурамі. Трапляючы ў сферу культуры, рамантык, які жыве ў кожным з нас менавіта ў такім узросце, пачынае не проста працаваць, а ператвараць сваю працу ў жыццё — сваё і жыццё ўсіх, хто знаходзіцца побач.

Ёсць яшчэ адзін цудоўны і самы эфектыўны спосаб, каб змярцвіць тэатр: зрабіць з яго вытворчасць, фабрыку, завод па выпуску прадукцыі для абслугоўвання насельніцтва. Спосаб прасты да геніяльнасці: зрабіць галоўным чалавекам у тэатры дырэктара.

І дай божа, каб ім аказаўся чалавек, які разумее ці хаця б любіць мастацтва тэатра як такое! Але, бывае, на гэтую пасаду трапляюць людзі, што ў сваім жыцці не бачылі бадай ніводнага спектакля, пакуль іх не прызначылі. Ва ўсякім разе, такое часам адбываецца ў правінцыі. І тут узнікае праблема ўзаемаадносін: дырэктар — галоўны рэжысёр. Хто павінен вызначаць курс, якім весці тэатр? Хто павінен вызначаць рэпертуарную палітыку? Хто павінен падбіраць спецыялістаў, набіраць трупы?

Канешне ж, для любога разумнага чалавека адказ відавочны: галоўны рэжысёр. Але... Добра, калі паміж дырэктарам і галоўным складзі прыязныя ці хаця б нармальныя ўзаемаадносіны, і кожны разумее, "на якім полі яму гуляць". Кожны ўсведамляе, што ён павінен рабіць. Але часцяком галоўны рэжысёр становіцца звычайнай штатнай адзінкай са сваёй нормай выпуску спектакляў у год, з немагчымасцю пазбавіцца ад лішніх людзей, што перашкаджаюць развіццю творчага працэсу, з немагчымасцю вызначыцца ў выбары запрошаных рэжысёраў, якія ўпісаліся б у канцэпцыю развіцця рэпертуарнай палітыкі.

Таму ў тэатры раптам з'яўляюцца выпадковыя людзі з выпадковымі пастаноўкамі, і яны прыждваюць ставіць зноў і зноў. Гэта спараджае не-

Маладзечна, і Аляксандр Рыбальчанка з Гомеля, і Анатоль Вараб'ёў з Брэста, і Іван Сірыкаў з Віцебска... Спіс можна доўжыць і доўжыць.

Напэўна, тут адразу могуць узнікнуць два пытанні. Як нам аддзячыць тым, хто закладаў падмуркі сённяшняй рэгіянальнай культуры? Як не даць іхнім творчым набыткам проста знікнуць, бы вада ў пясок? Адказы на кожнае з іх падаюцца мне відавочнымі.

Па-першае, на такіх людзей нельга забывацца (гаворка — пра газетныя артыкулы, тэлеперадачы, радыёпраграмы...). Паверце, ім ёсць пра што вам распавесці. Ды і яны лішні раз адчуваюць сваю запатрабаванасць, зразумеюць, што не дарэмна трацілі жыццёвыя сілы! А па-другое... Ведаеце, сённяшня тэхнічныя магчымасці настолькі ўдасканальваюць ды спрашчаюць фіксацыю любой інфармацыі, што стварэнне асабістага архіва творцы стала даступнай справай для кожнага метадычнага цэнтра. Ды і дадатковых фінансаў для гэтага не спатрэбіцца.

І перадусім гэтым павінны займацца людзі "на месцах" — тыя, што ў "крокавай даступнасці" ад саміх талентаў. Бо такія захады маюць і чыста практычны сэнс. Мы часта бачым сведчанні таго, што новае — гэта своечасова згаданае старое, якому ўдалося надаць сучаснае гучанне. І невыпадкова многія мастацкія калектывы сёння з задавальненнем выкарыстоўваюць той дыхтоўны, глыбокі па змесце матэрыял, што быў створаны дзесяцігоддзі таму, — пры ўсёй маёй павазе да цяперашніх кампазітараў і паэтаў...

Гэтыя багаці трэба зберагаць для нашчадкаў. Урэшце, моладзь павінна ведаць гісторыю нашай, беларускай культуры, прычым не толькі знакавых постацей нацыянальнага маштабу, але і "сваіх герояў" — з роднага райцэнтра або вёскі.

...Але перш-наперш нам трэба хоць ненадоўга забыцца на ўсю гэтую надзённую мітусню.

І самае галоўнае тут — слова *жыццё*. Але ж не трэба забываць і пра ўмовы, у якія трапляе малады спецыяліст са сваімі рамантычнымі поглядамі, пра яго першае месца працы. Мне вельмі пашанцавала з такім "палігонам": гэта Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава. "Не на камень упала зярнятка", таму адразу і ў рост пайшло. Гледзячы на сваіх старэйшых калегаў, а галоўным чынам — на дырэктара Галіну Рыгораўну Нячаеву, разумееш: альбо ты працуеш на ўсе 100% і нават больш, альбо табе тут месца няма.

Азіраючыся на больш чым трыццацігадовую гісторыю музея, прыходзіш да высновы: менавіта маладосць у тыя далёкія 70-я зрабіла гэтую грандыёзную справу, гэты сапраўдны чюд. Без запалу, імплэту, цягі да ўсяго новага ён быў бы проста немагчымы. І сёння мы, новая "маладая гвардыя", можам з гонарам казаць, што працуем у адзіным на Беларусі раённым музеі, які мае свой філіял у абласным цэнтры...

Так, многія ўзнялі б тут тэму пра заробкі і астатнія праблемы работнікаў культуры, але калі ты малады, дык разумееш, што не гэта ў жыцці галоўнае. Ты не хочаш глядзець на рэаліі "цвяроза", але прагнеш аддана спасцігаць таямніцы сваёй працы, тварыць, ствараць, *жыць*.

верагодную актыўнасць няздараў, якія разумеюць, што галоўрэж перад дырэктарам — слабы і безабаронны, усялякімі спосабамі выказваюць сваю ляльнясць да кіраўніцтва, пішуць лісты, плачучы ды скардзяцца на тое, што іх прыгнятае рэжысёр і не дае раскрыцца іхняму таленту. Яны ведаюць, што і з наступным галоўным гэты нумар пройдзе. І яны застаюцца. А для дырэктара? Якая розніца, дрэнна ці добра пастаўлены спектакль? Заробак людзям — плацім. Па колькасці план — выконваецца. "А мастацтва?" — "Дык мы ж тут ні на што і не прэтэндуюем"...

Вось так і доўжыцца бясконца дыскусія аб правінцыйнасці нашага тэатра. Так, ёсць прыклады дырэктараў, якія разумеюць, што тэатр — мастацтва тонкае, і без акцёра, без рэжысёра як творчага лідара яно немагчымае. Магу гэта сказаць пра шатмгадовых дырэктараў сваіх тэатраў Эдуарда Герасімовіча, Аляксандра Козака, Андрэя Новікава, Юрыя Куліка, які нядаўна пайшоў ад нас... Такім дырэктарам цягам гадоў была Валянціна Рагоўская. Не магу не згадаць і цудоўнага Сяргея Вальковіча. Я кажу пра сучаснікаў. Вельмі спадзяюся і нават упэўнены, што такім дырэктарам будзе Ігар Сігоў, бо ў яго кроў — акцёрская, і ён ведае, што такое тэатр.

Мне вельмі хацелася б каб гэты спосаб гібелі тэатра назаўсёды сышоў з нашага жыцця. Каб усе нядаўна прызначаныя кіраўнікі зразумелі, што мастацтва тэатра — гэта Яго Вялікасць Акцёр і, як ні дзіўна гэта прагучыць для некаторых, — рэжысёр.

"Напэўна, мэтр быў бы не супраць..."

Аксана БАГДАНАВА
дырэктар Мемарыяльнага
музея-майстэрні Заіра Азгура:

— У музейнай супольнасці ці не ўсяго свету па-ранейшаму не сціхае дыскусія: што ж такое музей у наш час і якім яму належыць быць у XXI стагоддзі? Натуральна, нам ад гэтых фундаментальных ды надзённых пытанняў таксама нікуды не падзецца. Менавіта ў пошуку адказаў на іх мы і прыйшлі да сённяшняй канцэпцыі нашай установы. Гэта свайго кшталту "два ў адным": "Сучаснае мастацтва ў традыцыйным музеі".

Ці можа музей сёння жыць сваім спаконвечным традыцыйным жыццём? Чаму ж не? Уласна, наш музей гэтак і жыве — у свой "нармальны" час працы. З 11-й да 18-й гадзіны наведвальнік можа спакойна занурыцца ў мемарыяльную прастору экспазіцыі, няспешна "счытваючы" ў ёй коды мінуўшчыны. Але пры гэтым ён таксама мае магчымасць прыйсці ў тыя ж сцены ўжо ў іншы час — увечары альбо нават уначы — і стаць сведкам паралельнага, другога жыцця нашага музея: кінапаказаў на вольным паветры, канцэртаў імпрэзаванай музыкі, харэаграфічных і тэатральных эксперыментальных...

У афіцыйнай назве нашай установы ёсць слова "мемарыяльны". Здавалася б, яно павінна цалкам прадвызначыць яе дзейнасць, пазбавіўшы ўсялякіх "пошукаў ды ваганняў". Праблема хіба ў адным: такі музей разлічаны на вельмі вузкі сегмент наведвальнікаў — людзей, якія цікавяцца скульптурай і ўвогуле мастацтвам савецкай эпохі. Па сутнасці, атрымаўся бы музей для даследчыкаў. А гэта, на маю думку — няправільна! Цяжка нават падлічыць, колькі людзей (і пераважна, дарэчы, маладых) адкрылі для сябе творчасць Заіра Азгура дзякуючы, скажам, выстаўцы Канстанціна Селіханавы альбо Open air-фестывалю "Кінематограф", які ў нас праходзілі. Пры гэтым, мы здолелі цалкам унікнуць і нейкага агрэсіўнага піяру, і стопераэнтна камерцыйных праектаў.

Натуральна, тут можа ўзнікнуць заканамернае пытанне: а ці ўхваліў бы сам Заір Ісакавіч такую "інтэрвенцыю" на ўласную тэрыторыю? Ці ўпадабаў бы ён узоры сучаснага мастацтва? Па зразумелых прычынах, даць адназначны адказ у дадзеным выпадку немагчыма. Але дасканала ведаючы біяграфію знакамітага скульптара, можна выказаць здагадку: напэўна, ён быў бы не супраць. Творчыя пошукі, ваганні, эксперыменты ні ў якім выпадку не былі для яго чужымі — згадайма гэтую постаць на пачатку ягонага шляху ў мастацтва, у перыяд гарачага юнацтва... Насуперак меркаванням многіх, жыцццёгі Заіра Азгура нельга звесці толькі да пераліку рэгалій апошняга.

Ды і канфрантацыя паміж "старым" і "новым" мастацтвам у дадзеным выпадку падаецца цалкам надуманай (мяркую, што і не толькі ў дадзеным). Ці можна сказаць, што Заір Азгур не быў сучасным мастаком *свайго* часу: у 20-я, 30-я, 50-я?.. Больш за тое: хто з нас ведае, як праявіўся б гэты выбітны аўтар у цяперашні час, у XXI стагоддзі?

Урэшце, магу прывесці і яшчэ адзін аргумент. Мінулае нашага музея — творчая майстэрня. Гэта было зусім не толькі "вытворчае памяшканне", але і тое месца, дзе заўсёды віравала культурнае жыццё ва ўсіх яго размаітых праявах. Тут бывалі многія знакавыя постаці, тут гучалі дыскусіі, музыка, вершы... Асоба мастака — заўсёды шматгранная. Скульптар не толькі лепіць, але чытае філасофскія і мастацкія кнігі, праводзіць час у развагах, наведвае тэатры...

Погляд на творчасць Заіра Азгура будзе аднавымерным без уліку такога кантэксту — кантэксту яго эпохі. У гэтым доме яна не толькі ўвасаблялася ў манументальныя творы, але і стваралася — літаральна "тут і зараз", у сваіх самых жывых і пакуль "незацвярдзелых" праявах. І таму мы працягваем гэтыя працэсы, запрашаючы цікавых прадстаўнікоў культуры сваёй эпохі — тых, хто прагне творчага вызвання і мае што сказаць.

У Расіі сёння ідзе актыўная дыскусія адносна абнаўлення фармату літаратурных музеяў, і Фёкла Талстая, якая з'яўляецца супрацоўнікам музея свайго знакамітага дзядулі, таксама не баіцца самых смелых ды нечаканых ініцыятыў. Таму не магу сказаць, што мы вынаходзім кола. Хутчэй, проста рухаемся ў агульнасусветным напрамку, знаходзячыся, у той самы час, у сваёй прасторы — прасторы беларускай культуры.

Сапраўды, сёння многія калегі ўсведамляюць, што пашырэнне музейных вымярэнняў праз стварэнне тых або іншых разнастайных мультыдысцыплінарных праектаў у наш час становіцца папросту непазбежным. Але самае галоўнае — не апускаць планку. Важна, каб той новы кантэнт, які мы прапануем аўдыторыі, не быў "салонам", кітчам, камерцыйнай "аднадзёнкай". А таксама і самадзейнасцю. Сама музейная прастора патрабуе сур'ёзнага падыходу.

“К” паведамляла нядаўна пра Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 13 верасня бягучага года № 425 “Аб грантах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у навуцы, адукацыі, ахове здароўя, культуры”, прыняты для фінансавай падтрымкі дзейнасці, які мае прыярытэтнае значэнне для развіцця краіны. Каб больш падрабязна прааналізаваць становішча з інавацыйнымі, праектнымі захадамі ў сферы культуры і мастацтва, з мерамі, што стымулююць гэтыя творчыя захады, мы звярнуліся да намесніка міністра культуры нашай краіны Васіля ЧЭРНИКА.

гранічнымі абласцямі... Для таго і патрэбна лагістычная сетка, каб экспарт нашага нацыянальнага мастацтва ўпэўнена развіваўся ў межах усёй рэспублікі. Гарантыя поспеху тут — прадуманы маркетынг культуры, стаўка на ўпэўненае прасоўванне гэтага прадукту ва ўмовах канкурэнцыі. Не сакрэт, што замежная аўдыторыя яшчэ кепска ведае аб прыцягальнасці нашых творчых магчымасцей...

— У раёнах з гэтай нагоды абавязкова згадаюць, што ў адзелах няма штатнай адзінкі маркетолога, не стае і грошай для развіцця рэкламных магчымасцей аддзелаўскіх ды райвыканкамаўскіх сайтаў...

— Вось тут якраз і павінен дапамагчы грант. Для яго атрымання патрэбны пакет дакументаў.

ковы вынік. Інакш кажучы, рэалізацыя творчага праекта павінна прынесці адчувальную аддачу... На маю думку, праект экспарту нашай культуры, рэалізацыя якога разлічана на 2013 — 2014 гады, паспрыяе стымуляцыі спажывецкага інтарэсу, а значыць — якасці нашага прадукту і аптымізацыі гэтага экспарту.

— Тут, як падаецца, існуе яшчэ адзін рэзерв развіцця міжнародных стасункаў: на атрыманы грант аматарскі калектыў з Гомельшчыны ці Магілёўшчыны трапляе па агульнарэспубліканскім лагістычным маршруце за мяжу, а там, у сваю чаргу, разам з тамтэйшымі калегамі распачне сумесны праект, але цяпер ужо з замежным фінансаваннем...

Беларусі. Праект, мабыць, і не разлічаны на раёны, бо ім павінны займацца дасведчаныя навукоўцы. Рэспубліка, як вядома, мае права выкарыстоўваць рамкі міжнароднага супрацоўніцтва для вяртання страчанай культурнай спадчыны пры паўнаўраўнаважаным юрыдычным абгрунтаванні. Супрацоўнік Інстытута культуры Беларусі прафесар Адам Мальдзіс шмат для гэтага зрабіў і робіць...

— Васіль Мечыслававіч, я ўсё ж ізноў пра раёны. Калі мы кажам аб важнасці іх праектнай дзейнасці, мы ж не маем на першачарговую увазе іх камерцыялізацыю?

— Не, гаворка ў першую чаргу — пра творчую самадастатковасць аддзелаў.

— А няма небяспекі, што патэнцыйных уладальнікаў грантаў давядзецца днём з агнём адшукваць?

— Перакананы: недахопу ў іх не будзе. На гранты можа прэтэндаваць і творчы саюз, і канкрэтны творца: не толькі раённы ці сельскі работнік культуры, але і мастак, артыст, рэжысёр... Калі ў такім асяродку адчуваўся дэфіцыт на ідэі?

— Між тым, у раёнах, як паказвае практыка, не так ярка выражана праектная дзейнасць. А ў замежжы толькі за кошт яе існуюць арганізацыі культуры...

— У Польшчы ўсё пабудавана менавіта такім чынам. Прыдумваеш арыгінальны праект, абараняеш яго — і атрымліваеш грошы. Мы ў Беларусі толькі падступаем да наладжвання праектнай дзейнасці. Думаю, неўзабаве кожны зразумее яе выгоды. Тым больш, што Указ Прэзідэнта

Калегія

Будаўнічае пытанне

9 верасня прайшло пасяджэнне калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. У ліку іншых на парадак дня было вынесена і пытанне “Аб выніках праверкі Камітэтам дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь ААТ “Аб’яднаная дырэкцыя аб’ектаў, якія будуцца” па пытанні рэканструкцыі будынка Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы і эфектыўнасці функцыянавання АДАБ у якасці заказчыка аб’ектаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь”.

Інфармацыя начальніка ўпраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Міністэрства культуры Дзіяна Гулідавай была заснавана звольна на выніках праверкі Камітэта дзяржаўнага кантролю. Апошняя ж паказала, што пры працы на аб’екце “Рэканструкцыя з частковай рэстаўрацыяй будынка Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы па вуліцы Энгельса, 7” дапушчаны звышэканнае кошту будаўніча-мантажных работ, парушэнні заканадаўства пры правядзенні таргоў з пастаўшчыкамі тэхналагічнага абсталявання, мэблі, шэраг іншых недахопаў.

Інакш кажучы, ААТ “Аб’яднаная дырэкцыя аб’ектаў, якія будуцца” функцыі заказчыка выконвае не ў поўнай меры. У выніку быў дапушчаны шэраг сур’ёзных парушэнняў заканадаўства пры выкарыстанні бюджэтных сродкаў, пастаўлены пад пагрозу тэрмін уводу ў эксплуатацыю аб’ектаў Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы і капітальнага рамонтнага. Менавіта пра гэта казалі ў сваіх выступленнях начальнік Галоўнага ўпраўлення кантролю па Мінску Камітэта дзяржаўнага кантролю Іван Рамановіч, начальнік упраўлення кантролю будаўніцтва і жыллёва-камунальнай гаспадаркі Галоўнага ўпраўлення кантролю па Мінску Камітэта дзяржаўнага кантролю Вера Мацулевіч.

Сярод асноўных прычын названых парушэнняў Дзіяна Гулідава назвала паслабленасць кантролю з боку дырэкцыі, нерэгулярнасць фінансавання і несвоечасовасць падрыхтоўкі праектна-каштарыснай дакументацыі.

Галоўны інжынер дырэкцыі Павел Улашчанка зазначыў, што ці не 80 працэнтаў кадраў установы — абноўлена. А на рэпліку міністра культуры Барыса Святлова пра неабходнасць пераструктурызацыі Дырэкцыі галоўны інжынер адказаў, што ААТ варта пераўтварыць у рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства.

Асобнымі членамі калегіі была агучана і такая думка наконт кантролю за дзейнасцю дырэкцыі: ці патрэбна людзям культуры і мастацтва рабіць галоўны ўпор у сваёй працы на фінансава-гаспадарчую дзейнасць? На гэта міністр культуры заўважыў: гаворка ідзе пра ўдасканаленне работы не адной дырэкцыі, а — усёй галіны. Інакш кажучы, неабходна зрабіць сістэмныя высновы, зразумець, урэшце, што будаўніцтва, рэканструкцыя і рэстаўрацыя аб’ектаў культуры — не дакука, а найпершы клопат тых, хто неабыхвае да лёсу нацыянальнай спадчыны. Карацей, выснова, што работнік культуры — і швец, і жнец, і на дудзе грэц, знайшла яшчэ адно рэальнае пацвярджэнне.

Наш кар.

Як нарадзіць нестандартную ідэю і з поспехам яе рэалізаваць

Грант —

за праектны вынік

— Васіль Мечыслававіч, неаспрэчна, што прэзідэнцкія гранты пакліканы актывізаваць крэатыўчыкаў не толькі з ліку прафесійных дзеячаў мастацтва, але і з асяродка рэгіянальных, сельскіх работнікаў культуры... Якімі вам бачацца гэтыя інавацыі ды праекты?

— На бліжэйшыя гады Міністэрства культуры запланавала шэраг інавацыйных праектаў самай рознай скіраванасці. Адзін з іх — прасоўванне прадукту ды паслуг айчыннай культуры. І мы сёння працуем над гэтым...

— І да справы могуць падключыцца раённыя аддзелы ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі?

— Безумоўна! Падстава для атрымання гранта — самая прыдатная... А надзённасць названага інавацыйнага праекта ў тым, што існуючая на сёння сістэма нашых устаноў культуры мае значны творчы патэнцыял. Аднак для аб’яднання разрозненых міжнародных кантактаў трэба стварыць пастаянна дзеючую лагістычную сістэму. І тут без навуковага абгрунтавання не абысціся.

— Гаворка, напэўна, — не толькі аб прыгранічных рэгіёнах, творчыя калектывы якіх і без ведання лагістыкі пастаянна гасцралююць у Польшчы і Літве...

— Усё правільна. Культура Беларусі — шматгранная і самабытная — прадстаўлена не адно пры-

Але гаворка цяпер — не пра змест кожнага з іх, бо пра гэта ў раёнах ды абласцях добра вядома. Гаворка — пра тое, што мы, Міністэрства, Інстытут культуры Беларусі, павінны даць рэгіёнам поўную інфармацыю пра сучасны стан рынку культурных паслуг Рэспублікі Беларусь. Магчыма, гэта будзе аналітычная запіска...

— Інакш кажучы, Міністэрства і рэгіёны ў справе інавацыйнага праектавання рушаць насустрач адно аднаму?

— Цалкам апраўданы і лагічны працэс узаемадзеяння... Яшчэ адзін важны момант: на месцах работнікі культуры павінны арыентавацца ў стане сённяшніх спраў замежнай культуры. Часам абсалютна не вядома, чым заняты нашы калегі ў іншых краінах.

— “Культура” цягам года публікуе матэрыялы пад рубрыкай “Акно ў свет”, дзе размова ідзе менавіта пра гэты аспект развіцця сусветнай культуры...

— Ведаю, і гэта вельмі карысна для чытача... Наступны наш крок: распрацоўка метадычных рэкамендацый, электроннага каталога ці базы даных аб прасоўванні нашых паслуг за мяжу. Такім чынам фарміруецца прэзентацыйны блок для пакета праектных дакументаў.

— Дакументаў на атрыманне грантаў?

— Так. Але мала скласці праект ды пераканаць у яго мэтазгоднасці — неабходна пралічыць канчат-

На маю думку, праект экспарту нашай культуры, рэалізацыя якога разлічана на 2013 — 2014 гады, паспрыяе стымуляцыі спажывецкага інтарэсу, а значыць — якасці нашага прадукту і аптымізацыі гэтага экспарту.

— Для таго ўсё і робім. Увогуле хочам, каб тут кожная наша вобласць сябе паказала, бо ёсць што паказаць. У Любліне на фестываль “Славянскі кірмаш” прыехалі калектывы з Дубровенскага і Верхнядзвінскага раёнаў. Палякі ўпершыню ўбачылі артыстаў, строі, інструменты, і пытанні кшталту “Гэта філарманічныя калектывы?” гучалі далёка не адзін раз.

— Дуброўна, дарэчы, і без дапамогі гранта ладзіць бліскучы Міжнародны фэст “Дубровенскія галасы”. На якія яшчэ творчыя праекты можна той грант скарыстаць?

— Я хацеў бы звярнуць увагу на праект, над рэалізацыяй якога таксама працуе Міністэрства культуры, звязаны са стварэннем базы даных, інтэрнэт-парталу з пазнакай нашых культурных каштоўнасцей, што знаходзяцца за межамі

краіны прадугледжвае выплату грантаў адной і той жа асобе неаднаразова. Створаны ўсе ўмовы для таго, каб людзі нараджалі нестандартныя ідэі ды з поспехам іх рэалізоўвалі.

— Значыць, ужо цяпер начальнікі аддзелаў проста абавязаны адшукваць кандыдатаў на атрыманне прэзідэнцкіх грантаў?

— І я пасля сустрэчы з начальнікамі галоўных упраўленняў пераканаўся, што гэты працэс ужо распачаты: абласцям ды раёнам ёсць што і каго прапанаваць. Ведаю, што гэтыя ідэі звязаны з развіццём турыстычных маршрутаў, з удасканаленнем музейнай справы ды фестывальнага руху, з самымі рознымі праявамі выяўлення і тэатральнага мастацтва...

Гутарыў Яўген РАГІН
Фота Юрыя ІВАНОВА

Музычная дынастыя СМОЛЬСКІХ вядомая далёка за межамі Беларусі. І не толькі праз творы Дзмітрыя Браніслававіча, народнага артыста краіны, што з поспехам выконваюцца на Захадзе ды Усходзе, але і праз яго сына Віктара, які даўно жыве ды працуе ў Германіі. Бачацца яны нячаста. Але не так даўно мы заспелі іх разам: Віктар прыязджаў, каб даць майстар-клас па запрашэнні адной з прыватных гітарных школ і выступіць у клубе. Размова пайшла не толькі пра магчымасці саюзаў сімфанізму з рокам, але і пра замежныя перспектывы беларускага року. Пачаў, вядома, бацька — з успамінаў.

Д.: — Віктар рос і далучаўся да мастацтва на маіх вачах. Але мая сфера — акадэмічная музыка, і калі яго стаў цікавіць рок, гэта міжволі захапіла і мяне, бо я адчуў новыя тэмбравыя, фактурныя магчымасці, віртуознасць гітары як інструмента, моцную энергетыку. У выніку з’явіліся дзве сімфоніі, якія з’ядналі абодва напрамкі: 9-я — з саліруючай электрагітарай, 13-я — дзе гэты інструмент пададзены ўжо не як сольны, а як аркестравы.

— Але ж яшчэ раней у вас былі і рок-кампазіцыі — яны нават на з’ездзе Саюза кампазітараў гучалі. Гэта была ваша ідэя ці сына?

Д.: — Віктар марыў сыграць маю музыку. Мне ж хацелася — паказаць ягоны гурт “Інспектар” шырокай публіцы. Так што нашы памкненні, можна сказаць, супалі.

В.: — Аранжыроўкі для свайго гурта я рабіў сам. І гэтае супрацоўніцтва нам вельмі дапамагло ў 9-й сімфоніі.

Той вопыт 9-й сімфоніі вельмі прыдаўся ў далейшым, калі з гуртом “Rage” мы рабілі некалькі праектаў з аркестрам.

— Цікава, што гэта былі не толькі сумесныя выкананні, як у іншых рок-камандах, але і ўласныя буйныя праекты: сумесныя гастрольныя туры з сімфанічным аркестрам “Маладая Беларусь” нашай Акадэміі музыкі на чале з Міхаілам Казінцом, нашумелы аўдыяпраект — араторыя “Ерэтык” паводле архіўных дакументаў XVI стагоддзя на трох мовах, дзе гучанне рок-гурта накладалася на запісы з аўтацытатамі вашага бацькі: з яго сімфоній, квартэта, опер “Сівая легенда” і “Францыск Скарына”...

В.: — Сапраўды, мы вылучаемся яшчэ і тым, што робім не аркестравыя аранжыроўкі ранейшых песень ды рок-кампазіцыі для гурта, а з самага пачатку ствараем нешта арыгінальнае менавіта для сумеснага выканання. Літаральна колькі тыдняў таму выпусцілі чарговы такі альбом — “LMO” (Lingua Mortis Orchestra). Паводле стылю — аркестравы метал, больш жорсткі за рок. Мая ідэя была сабраць такі склад — больш за сотню ўдзельнікаў: два студэнцкія аркестры — з Мінска і Барселоны,

— Віктар, а вам сімфанізм — як асобая сістэма мыслення, драматургія, развіцця музычнага матэрыялу — штосьці дае як музыканту?

Д.: — Драматургія ў “Rage” заўсёды добра адбудавана — і

Аркестр і гітара — чудоўная пара!

В.: — ...Не бачу я і таго, што было, да прыкладу, пры Мулявіне, калі старэйшыя музыканты падтрымлівалі маладых, калі пры яго калектыве студыйна гадавалася моладзь. Добра памятаю, як у складзе “Песняроў” я выскокваў на сцэны стадыёнаў, са страху забываючы, што граць...

гурт “Rage”, чатыры оперныя спевакі, мінскі хор, беларуская бабуля (насамрэч, мы скарысталі там адзін з запісаў фальклорнай экспедыцыі, зроблены маім сябрам), традыцыйныя інструменты розных народаў. Тая ж тэма, што і ў араторыі “Ерэтык”, — трагедыя барацьбы з іншадумствам, толькі ўжо пазней, на мяжы XVI — XVII стагоддзяў. Гэтка аднаактовая метал-опера — на 50 хвілін.

— Дзмітрый Браніслававіч, ды з такім сынам вам былі мюзіклі пісаць! Ведаю, што ў свой час у вас нават была задумка мюзікла “Майстар і Маргарыта”...

Д.: — Мюзікл — гэта праца ўсёй пастановачнай брыгады, дзе вельмі шмат залежыць ад іншых. Звярніце ўвагу: згаданая метал-опера — аўдыяпраект. Сцэнічная пастаноўка патрабавала б кампрамісаў. Таму апошнім часам я пішу пераважна сімфоніі: яны — самадастатковыя.

— Віктар, а вам сімфанізм — як асобая сістэма мыслення, драматургія, развіцця музычнага матэрыялу — штосьці дае як музыканту?

Д.: — Драматургія ў “Rage” заўсёды добра адбудавана — і

Д.: — ...Але ж на кампазіцыю сёння паступаюць, у асноўным, дзяўчаты. Часцей за ўсё, яны яшчэ і дзесьці працуюць, таму сачыненне музыкі для іх — бы нейкае хобі. А вось з сынам я кампазіцыяй не займаюся...

ў буйных творах, і на канцэртах. Яны практыкуюць не песні, а даволі працяглыя, хвілін па дзесяць, кампазіцыі, поўныя стыльва-тэмбравых фарбаў.

В.: — Гэта некамерцыйныя, “нефарматныя” праекты. Але поспех у слухачоў — вялізны. Мы выступалі і на вялікіх рок-фестывалях, што збіраюць па сто тысяч слухачоў, — і ўсе слухалі.

Д.: — Я бачу фрагменты тэлетрансляцый аднаго з іх. Якія адухоўленыя твары — па абодва бакі сцэны! Бывае, нават у філармоніі такіх не заўважыш...

В.: — Дык падобныя праекты немагчыма рабіць без сур’ёзнай акадэмічнай адукацыі.

Д.: — У савецкія часы існавала такое паняцце, як “кампазітар-мелодыст”. Маўляў, галоўнае — мелодыя. Але пры такім падыходзе атрымлі-

ваецца, што ўласна музыку — сам вобраз, які складаецца не толькі інтанаваннем, але і тэмбравымі фарбамі, разгортваннем у часе, — стварае хтосьці іншы. Дык хто ж тады аўтар?

В.: — Я зараз і сам выкладаю, вяду майстар-класы, семінары, адкрыў сваю прыватную школу. І вельмі рады, што мне пашчасціла атрымаць пачатковую музычную адукацыю ў Беларусі. Я займаю тую глебу пад нагамі, адштурхнуўшыся ад якой, можна ісці далей. Гэта была і ігра на вяланчэлі, праз якую я добра ведаю ўсе аркестравыя струнныя, і добрая падрыхтоўка па тэорыі, і шырокі гістарычны разгорт. Але ж і ўласна рок-музыка патрабуе навучання!

— Рок і аўтагонкі, дзе вы таксама чэмпіён, — штосьці блізкае?

В.: — Не толькі ў сэнсе выкіду адрэналіну. І там, і тут

патрабуецца кантроль над сваёй энергіяй, веданне мяжы, што аддзяляе энергію ад агрэсіўнасці. Рызыка на сцэне толькі на першы погляд меншая, бо ты кантралюеш яшчэ і рэакцыю слухачоў...

— Веданне камп’ютарных тэхналогій таксама неабходнае сучаснаму музыканту?

В.: — Неабавязкова. Бывае, чым больш музыканты звяртаюцца да камп’ютара, тым менш у іх ідэй. Гэта толькі сродак, які можа спрасціць рэалізацыю думкі, а не нарадзіць яе. А вось акцёрскае майстэрства для любога музыканта — адно з самых неабходных. Вядома, любое шоу стварае цэлая каманда — як гэта бывае на кіназдымках. Светлавы дызайн, выкарыстанне лазера праграмуецца па партытуры, рэжысруецца. Але ж і ад музыканта патрабуецца — ігра, ва ўсіх сэнсах слова!

Д.: — Не менш важны артыстызм і ў класіцы. Тыя ж дырыжоры — чым не шоў-мены? Відовішчнасць апош-

мент, які задавальваў бы. І я стаў ствараць свае — эксперыментавачы, супрацоўнічаў з рознымі фірмамі. Выпусціў гукаўзмацняльнікі, некалькі мадэлей электрагітар.

— Дый прадзюсаванне вам не чужое. Але — не беларускаў!

В.: — Я б і дапамог, ды не ведаю, каму і як. Беларускіх музыкантаў нідзе не бачна, не чуна. Нядаўна быў у журы, праводзіў адбор расійскіх гуртоў на міжнародны фестываль, дык у фінале з пяцёркі лепшых вельмі цяжка было спыніцца на кімсьці адным: усе — добрыя. У Мінску, мне кажуць, таксама ёсць такія, але дзе яны? Сёння вельмі запатрабаваны разнастайныя абменныя праекты, сяброўства паміж гуртамі розных краін. Туды-сюды хтосьці кагосьці запрашае. Спачатку — па клубах, потым — па фестывалях. Але ў Беларусі гэта не практыкуецца. Колькі езджу па свеце — ніколі наш гурт “Rage” ніводнае канцэртнае агенцтва не паклікала ў

Яшчэ раз “Да пытання аб узаемаразуменні”

той жа Мінск. Не запрашалі і мяне — з майстар-класам, да прыкладу, у музычны каледж, дзе я вучыўся, дзе ёсць эстраднае аддзяленне і хапае маіх фанаў. Хаця ад бацькоўскага дома да каледжа — двор перайсці. Не бачу я і таго, што было, да прыкладу, пры Мулявіне, калі старэйшыя музыканты падтрымлівалі маладых, калі пры яго калектыве студыйна гадавалася моладзь. Добра памятаю, як у складзе “Песняроў” я выскокваў на сцэны стадыёнаў, са страху забываючы, што граць, — і асноўны гітарыст Саша Растолчын мне дапамагаў. Але ж які вопыт! Чаму б не рабіць штосьці падобнае і сёння? Дый я сам, калі вучыўся, імкнуўся запрасці зорак пайграць са мной. Ці ёсць такія ініцыятывы зараз?

— Мы вярнуліся да тэмы педагогікі. Дзмітрый Браніслававіч, ваш стаж выкладання ў Акадэміі музыкі — ледзь не паўстагоддзя. Сярод вашых выпускнікоў — ледзь не ўсе самыя выбітныя беларускія кампазітары. Сёння студэнты змяніліся? Ці звяртаецца вы з імі, як называецца адзін з вашых твораў, “Да пытання аб узаемаразуменні”?

Д.: — Ніколі не кажу, што я — настаўнік. Бо можна называць сваім настаўнікам і таго, у каго не займаўся непасрэдна, а вучыўся на прыкладзе ягонай творчасці. Але ж на кампазіцыю сёння паступаюць, у асноўным, дзяўчаты. Часцей за ўсё, яны яшчэ і дзесьці працуюць, таму сачыненне музыкі для іх — бы нейкае хобі. А вось з сынам я кампазіцыяй не займаюся...

В.: — Але ж я вучыўся, яшчэ коўзаючыся пад ражам! Шмат мне дало і тое, што пазней я наведваў рэпетыцыі бацькоўскіх твораў з аркестрам, бачыў яго партытуры. Галоўнае — трапіць у атмасферу. І жыць у ёй. І расці! Гэта бясконцы працэс...

**Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Фестываль

Сёння сольным канцэрт-там сусветна знакамітага скрыпача Максіма Венгерава ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі завяршаецца VIII Міжнародны фестываль Юрыя Башмета (гл. таксама "К" №№ 39, 40). У якасці канцэртмайстра выступіць мастацкі кіраўнік гэтага форуму, сустаршыня Рэспубліканскага аргкамітэта, лаўрэат міжнародных конкурсаў Расціслаў Крымер, які саліраваў на канцэрце адкрыцця.

Учора ў фестывальнай праграме быў не менш выбітны канцэрт: святкавалася 25-годдзе Канцэртнага аркестра Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі пад кіраўніцтвам заслужанага артыста Беларусі Уладзіміра Перліна. Гэты знаны музыкант вядомы не толькі сваёй аркестравай дзейнасцю, але і, найперш, падрыхтоўкай лепшых беларускіх віяланчэлістаў, сярод якіх —

Скрыпка — Аліса Маргуліс (Германія), дырыжор — Алпаслан Эрцонгеалп (Турцыя).

казваў пра Клаўдзія Абада, асістэнта якога ён з'яўляецца апошнім часам. Да таго ж, на працягу некалькіх дзён ён рэпэціраваў з нашым Маладзёжным сімфанічным аркестрам БДАМ, выступленне якога стала ў час фестывалю сапраўдным адкрыццём гэтага зусім яшчэ маладога калектыву пад кіраўніцтвам Андрэя Іванова. І справа не толькі ў тым, што музыканты цудоўна справіліся з найскладаным архітэктам Валерыя Воранава (на жаль, у чытальніка не ўключыўся мікрафон, што крыху сапсавала ўражанне ад гэтай сусветнай прэм'еры беларускага твора). Заканчвалася тая вечарына не якімсьці з інструментальных канцэртаў, дзе саліравалі зоркі, а Першай сімфоніяй Бетховена, што зусім надаўна гучала ў нашай філарманічнай зале ў іншым выкананні. Цяперашняе прачытанне было — лепшым! Бо ў ім былі захаваны асабліваці бетховенскага стылю, даведзена ўсё багацце інстру-

Хто гасцюе ў Башмета?

Міхей Насарогаў у час выканання сусветнай прэм'еры "Архітэктон" В.Воранава.

лаўрэат Конкурсу імя П.Чайкоўскага Іван Карызна, які зараз працягвае навучанне ў Францыі. На юбілейны вечар прыехаў не толькі ён, але і такі сусветна знакаміты зоркі — былыя выхаванцы гэтага аркестра, як скрыпач Арцём Шышкоў, кантрабасіст Станіслаў Анішчанка ды многія-многія іншыя выканаўцы розных краін свету.

Адметным на цяперашнім фестывалі з'яўляецца абсалютна кожны канцэрт. Гэта, да прыкладу, фартэпіяны сольнік Мікалая Луганскага, які ўжо не ўпершыню стаў гошцем сталічнай філармоніі. Дый сярод іншых удзельнікаў фестывалю шмат тых, хто ўжо можа лічыцца ледзь не за ўсёднякам яго. Гэта і Ансамбль старадаўняй музыкі "Хортус музікус" (Эстонія), і некаторыя салісты.

Паводле традыцыі, у фестывалі ўдзельнічае шмат беларускіх музыкантаў, найперш — ледзь не ўсе вядучыя аркестравыя калектывы краіны. Так, 80-годдзе знакамітага польскага кампазітара Кшыштафа

Пендэрэцкага, які адзіны ў свеце ўдас-тоены афіцыйнага тытула "Самы вялікі з жывых" і з'яўляецца прафесарам ажно 17 навучальных устаноў, ладзілі Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі і два нашы харавыя калектывы — капэла імя Р.Шырмы і "Спяваючыя музыканты" згаданай гімназіі-каледжа пры БДАМ. У Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі адбылася творчая сустрэча з Маэстра. Ён вельмі высока ацаніў майстэрства нашых выканаўцаў, якіх з'яўнаў вядомы эстонскі дырыжор Андрэс Мустанен, што з'яўляецца пастаянным дырыжорам твораў Пендэрэцкага ва ўсім свеце. Цягам гадзіны Пендэрэцкі адказваў на пытанні прафесуры і студэнтаў, падкрэсліваў важнасць прафесійнай музычнай адукацыі: "Для мяне самым вялікім майстрам быў Бах і кампазітары фламандскай школы: я на іх вывучаў кантрапункт. І ўпэўнены: без моцнага фундаменту нельга ўзвесці ўстойлівы будынак. Зараз кампазітарам здаецца, што калі яны ўмеюць карыстацца камп'ютарам, дык гэтага ім хопіць. Не, трэба прайсці праз усе стадыі развіцця музычнай культуры, бо толькі разуменне саміх закана-

мернасцей гэтага працэсу можа дапамагчы арыентавацца ў размаітым сучасным свеце". Акрамя музыкі, майстар цікавіцца батанікай — і пад Кракавам мае свой батанічны сад, дзе за сорок гадоў была створана калекцыя з 1 700 парод дрэў. Менавіта сваім дрэвам ён прысвяціў Восьмую сімфонію. А Шостая была элегіяй па тых лясах, што знішчаюцца. У завяршэнне сустрэчы Пендэрэцкі выказаў жаданне прыехаць да нас яшчэ — ужо праз год, таксама з выкананнем аднаго са сваіх твораў.

Майстар-класы, як даўно ўжо складалася на гэтым фестывалі, праводзяць амаль усе зоркі, што становяцца ўдзельнікамі форуму. Гэтым разам іх было ажно восем, іх праводзілі знаныя інструменталісты (габаст Дзітхельм Ёнас з Германіі, скрыпачкі Аліса Маргуліс з Германіі і Тацыяна Самуіл з Бельгіі, віяланчэлісты Раман Гарыу з Францыі і Аляксандр Бузлюў з Расіі), вакалісты (Ізабела Матула з Польшчы, Прыіт Фольмер з Эстоніі), а таксама дырыжор Алпаслан Эрцонгеалп з Турцыі, які замест адведзенай гадзіны правёў са студэнтамі амаль чатыры. Шчыра дзяліўся прафесійнымі сакрэтамі, шмат рас-

ментальных перазаваў, ды ўвесь твор прагучаў з адметнай свежасцю і маладосцю.

Асобны вечар быў аддадзены лаўрэатам Міжнароднага конкурсу імя П.Чайкоўскага. Вядома, кожны з гэтага "зорнага квартэта" дэманстраваў найвышэйшы ўзровень майстэрства і сваю творчую індывідуальнасць. Але ж не менш зоркай стаўся нарвежскі дырыжор Тэр'е Мікельсэн і наш сімфанічны аркестр Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Беларусі. Але канцэрт стаў лепшым адказам, ці патрэбны сёння гэты калектыв і ці не пачаўся ў ім "перыяд натуральнага распаду". Справа не толькі ў тым, наколькі чуйна ён акампаніраваў знаным салістам (хаця, заўважым, у адным з твораў раз-пораз чуліся недарэчныя "кванці", выклікаючы несупадзення з сольным раялем). Фіналам трохгадзінага канцэрта сталася ўверцюра-фантазія "Рамэа і Джульета" П.Чайкоўскага — і гэта было, без перабольшання, лепшае выкананне гэтага найпапулярнага твора, якое мне калісьці даводзілася чуць.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Мастыхін

Акцэнт на сутнаснае

Не так даўно віцебскаму мастаку Алегу Скавародку споўнілася 65 гадоў. Юбілейную дату ён адзначыў персанальнай выстаўкай у мінскім Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

На ягоным творчым рахунку ўдзел у амаль двух дзясятках выставак — абласных, рэспубліканскіх, міжнародных. Яго работы знаходзяцца ў дзяржаўных і прыватных зборах Беларусі, Расіі, Польшчы, Германіі. Можна сказаць, што як мастак Алег Скавародка зрабіў някепскую кар'еру. Ён, відавочна, мае ўласную аўдыторыю, якая сочыць за ягонай творчасцю і прыхільна прымае новыя работы, яго палотнамі цікавяцца калекцыянеры. Зрэшты, чалавек займаецца любімай справай, а гэта дарагога каштуе! Жыццё Алега Скавародкі ў мастацтве падцярджае вядомую ісціну: зыходна талент — здольнасць, але сутнасна — карпатлівая праца. А вынік працы — уласны почырк, які вылучае творцу з шэрагу спрактыкаваных рамеснікаў...

А.Скавародка. "Мастак і муза". 2013 г.

Назва выстаўкі "Жывапіс. Пазія колеру", на маю думку, не раскрывае глыбіннага зместу творчасці Алега Скавародкі, сутнасці ягоных карцін. Для яго колер — сродак, але не мэта. Працаваць з фарбай жывапісец умее, гэта бачна адразу. Але, у адрозненне ад прыхільнікаў нефігуратыўнага мастацтва, ні колер, ні форма не ўяўляюць для яго самадастатковай каштоўнасці. Паводле амплуа Скавародка — партрэт, бытапісец. Карціны ягоныя маюць сюжэт, героі — характары. Ён малюе тое, што ведае, што адпавядае ягонаму разуменню жыццёвых каштоўнасцей. Цікава, што пры наяўнасці рэаліі, па якіх можна пры жаданні нават вылічыць год напісання палатна, карціны Алега Скавародкі ўспрымаюцца прыпавесцамі пазачасавага зместу. Мастак дасягае гэтага праз спецыфічную, далёкую ад фатаграфізму, выяўленчую мову, што дазваляе не засяроджвацца на дробязях, але канцэнтравана ўвагу на сутнасным.

Глядзіш на ягоны жывапіс — пазнаеш знаёмыя рэаліі, а думаеш пра сваё, бо, па вялікім рахунку, усіх людзей адно і тое ж турбуе, бальці, і ў радасць — адно і тое ж. Не кожны мастак здольны выклікаць гледача на сумоўе. Алег Скавародка гэтай якасцю валодае.

П.В.

Бамонд: опера, балет

Не паспела музычная грамадскасць супакоіцца пасля прэм'еры моцартаўскай аднаактовай оперы "Дырэктар тэатра" (гл. "К" № 40), як наш Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр прапанаваў моцартаўскі аднаактовы балет — "Шэсць танцаў", сапраўдную перліну культуры харэографа сучаснасці Іржы Кіліяна.

Моцарт, вядома, такога балета не пісаў. Сусветна знакаміты чэшскі пастаноўшчык, які заснаваў свой уласны тэатр у Нідэрландах, паклаў у аснову спектакля яго "Нямецкія танцы", акантаванія рокатам літаўраў і смакам тэатральнага закулісся. Дый у самім балете можна ўбачыць і пародыю на оперна-балетныя штампы галантнага веку, і гуллівыя кліны з самога тэатральнага жыцця. Але наўрад ці трэба шукаць у пастаноўцы традыцыйны "завершаны" сюжэт з завязкай, развіццём, кульмінацыяй ды развязкай. Гэта быццам бы асобныя "сцэнікі", якія, нібы фрагменты вытанчанага мазаікі, складаюцца ў агульную "карцінку", што можа даваць палёт самым разнастайным фантазіям.

Такая пастаноўка, зразумела, ажыццяўлялася па ліцэнзіі. Да нас прыехала цэлая творчая група з Нідэрландаў на чале з Шырлі Эсенбум, якая амаль 15 гадоў танцавала ў трупі Кіліяна і зараз з'яўляецца яго асістэнтам. Але ж, пры ўсёй дакладнасці ў набліжэнні да першакрыніцы, на спектаклі не маглі не адбіцца і некаторыя нацыянальныя асаблівасці беларускай ментальнасці. Беларускасць выявілася ў разуменні артыстамі (і, адпаведна, глядачамі) самой

Моцарт-2: цяпер і ў балете

Сцэны з балета "Шэсць танцаў".
Фота Міхаіла НЕСЦЕРАВА

працавала шмат музыкантаў з Вены, тут жыў нават сын Моцарта Франц Ксавер, які зрабіў значны ўнёсак у развіццё тамтэйшай культуры. Наш аркестр і сапраўды грае Моцарта "па-венску", але... Калі на сцэну выходзіць больш "мадэрны" склад танцоўшчыкаў, дык нават уверцюра з оперы "Выкраданне з сераля", што папярэднічае ўласна "Шасці танцам", гучыць больш жорстка, нават крыху агрэсіўна.

Сам Кіліян прысутнічаў на прэм'еры не змог, але даслаў прывітальную тэлеграму. Вельмі задаволена работай з нашымі артыстамі была Шырлі, бо ёй не так часта даводзіцца працаваць з тымі, хто мае

такую добрую класічную падрыхтоўку: гэты балет яна неаднаразова ставіла на артыстаў, больш спрактыкаваных у мадэрне. Але ж самае галоўнае — у тым, што, хутчэй за ўсё, наша супрацоўніцтва з Нідэрландскім балетным тэатрам будзе працягнута: кантакты з ім замацаваліся праз спадарыню Эсенбум. Дый Кіліян, як высветлілася, мае відавочныя беларускія карані: ягоная маці, Кажуць, была са Смiлавічаў...

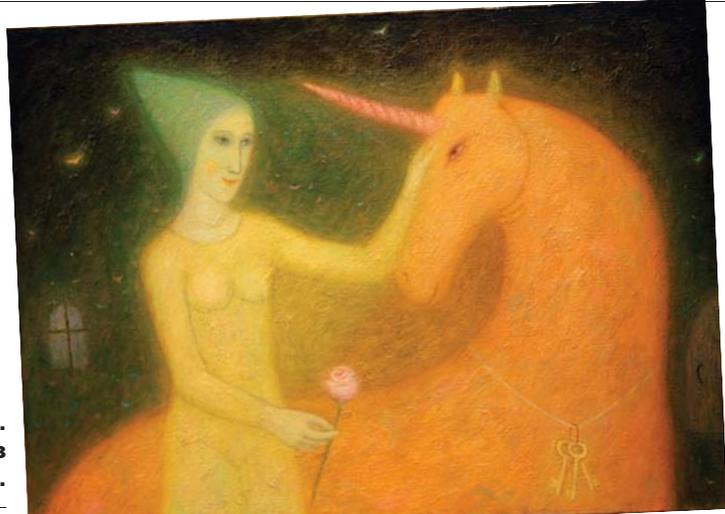
Надзея БУНЦЭВІЧ

Беларусы на фестывальнай "машыне часу"

сутнасці і эстэтыкі гэтага балета. Нават Шырлі заўважыла, што нашы артысткі часцей былі занепакоены тым, ці прыгожа яны выглядаюць на сцэне, хаця ў дадзеным балете яны, на яе думку, павінны выглядаць як мага горш. У гэтым сэнсе больш адпаведным задуме харэографа стаў прэм'ерны склад балета, дзе Юлія Дзятко, Таццяна Падабедава, Наталля Рабцава і Надзея Філіпава стваралі папраўдзе парадыйныя мізансцэны, блізкія да класічных еўрапейскіх шаржаў. А вось Людміла Кудраўцава, Валерыя Вапнярская, Аляксандра Чыжык і Іжэна Квашына набліжалі ўсё тым самым руху да большай мяккасці, "спагадлівасці", тонкай грацыёзнасці, прапаноўваючы не столькі пародыю, колькі гульню ў

яе. І, як ні дзіўна, гэтая версія здавалася больш блізкай асаблівасцям нацыянальнага гумару ды, шырэй, характару. Цікава, але гэтыя асаблівасці двух складаў інтуітыўна адбіваюцца і ў музыцы.

Галоўны дырыжор нашага Вялікага тэатра Віктар Пласкіна родам з Закарпацця, якое ў далёкія часы ўваходзіла ў склад Аўстрыйскай імперыі. Дый у самім Львове

Р.Іваноў.
"Спатканне з аднарогам".

Выстаўка

Прэзентацыя

Сталічнае творчае аб'яднанне "Арцель" выправілася на сустрэчу з публікай у Гомель. Там у шыкоўных залах Палаца Румянцавых і Паскевічаў адкрылася выстаўка пад інтрыгуючай назвай "Час каханья". Выстаўка, паводле задумы ўдзельнікаў, мусіць сцвердзіць тэзу, што "каханне" — гэта не толькі сінонім паняццяў "юнацтва" і "маладосць". Каханне — гэта пазачасавы стан душы, яно надае сэнс чалавечаму існаванню, а для прыроды з'яўляецца "вечным рухавіком". "Арцель" аб'ядноўвае мастакоў розных творчых менталітэтаў і, адпаведна, розных эстэтычных прыхільнасцяў. На выстаўках, якія ладзіць суполка, можна сустрэцца з рамантычнымі палотнамі Рыгора Несцерава, іранічнымі паказкамі Валянціна Губарава, містыкай Уладзіміра Ганчарука, лірыкай Васіля Касцючэнка... Згаданыя, а таксама іншыя мастакі суполкі ўдзельнічаюць і ў гомельскай выстаўцы. Мне нават цяжка ўявіць, як такія розныя творцы могуць працаваць над адной зададзенай тэмай. Праўда, у дадзеным выпадку тэма — шматпланавая і неабсяжная, як і само Каханне...
П.В.

"PROFECTUS" — рух наперад

Мастацкая галерэя "Універсітэт культуры" ад самага свайго ўтварэння знаёміць мінчан і гасцей сталіцы з новымі імёнамі беларускага мастацтва. У яе залах традыцыйна ладзяцца абароны дыпламаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, экспануюцца работы мастакоў, якія толькі пачынаюць творчую кар'еру, але ўжо паспелі зрабіць нешта, вартае ўвагі. Не так даўно ў залах галерэі экспанаваліся дыпломныя работы выпускнікоў Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А.К. Глебава.

Выстаўка мела назву "PROFECTUS", што ў перакладзе азначае "рух наперад". Між тым, дадзенае вызначэнне адпавядае зместу экспазіцыі, рэаліям навучальнага працэсу ў каледжы і ў пэўнай ступені адлюстроўвае гісторыю "Глебаўкі". Працяглы час Мінскае мастацкае вучылішча было адзінай у Беларусі кузняй прафесійных кадраў для выхаваных мастацтва, і праз гэта яго дыплом лічыўся досыць прэстыжным. Але са з'яўленнем Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута яно згубіла ў вачах абітурыентаў частку іміджа і стала ўспрымацца чымсьці нахшталт падрыхтоўчых курсаў для мастацкага факультэта БДТМІ. І насамрэч узровень курсаў і дыпломных работ студэнтаў Інстытута ды навучэнцаў

К.Губар.
"Элегія". 2006 г.

Вучылішча-каледжа істотна адрозніваўся. Але зараз ёсць прафесія "дызайнер", дзе крытэрыі прафесіяналізму не такія акрэсленыя, як у выяўленчым мастацтве. Дызайнераў "сярэдняга звяна" рыхтуюць сёння і ў каледжы імя А.К. Глебава. І трэба адзначыць, што дызайнеры-"глебаўцы" ў спецыяльных дысцыплінах — малюнку ды жывапісе — могуць даць фору студэнтам творчых ВНУ (за выключэннем БДАМ), бо тут камп'ютар яшчэ не выціснуў канчаткова з навучальнага працэсу аловак і гэндзаль. А дыпломныя работы жывапісцаў ды скульптараў каледжа па якасці набліжаюцца да курсаў, што робяць у Акадэміі мастацтваў. Цікаўныя маглі пераканацца ў гэтым, наведаўшы выстаўку "PROFECTUS".

У экспазіцыі былі прадстаўлены досыць цікавыя дызайнерскія працоўкі навучэнцаў каледжа, такія як сувенірны канструктар "Нясвіжскі палац" (няхай беларускія дзеці выходзяць на айчынных гістарычных рэаліях!) або навучальны дапаможнік па тэме "Супрэматызм". Гэта рэчы, якія хоць зараз можна запустыць у тыраж. Наведвальніку выстаўкі таксама маглі прыемна здзівіць жывапіс і скульптура — відаць, нездарма навучэнцы каледжа неаднаразова становіліся лаўрэатамі ды прызёрамі конкурсаў у Беларусі, Балтыі, Польшчы, Расіі.

У.Васілеўскі.
"Фарбы горада".
2013 г.

П.В.
Фота аўтара

Восеньская аўтавандроўка па роднай Беларусі — адпланне для сэрца і душы: барва і золата лясоў, неабдымнасць лугавых абсягаў, купанне сонца ў рачных затоках... Едзем і разважаем: калі неўзабаве краіна не прырасце дывідэндамі ад турызму, дык нашчадкі нас не зразумеюць. Вобразна кажучы, беларуская матухна-прырода карціну стварыла пераўзыхнаючую, наша ж задача — “раму” належную зрабіць, гэта значыць — прывабную і зручную для вандровак інфраструктуру.

Акцыя “К”: журналісцкі аўтапрабег па СДК і не толькі

Кошт ініцыятывы — 61 мільён

Рама для карціны пад назвай “Беларусь”

І ў сельскіх устаноў культуры, на наш погляд, абавязак тут не з апошніх: стварэнне ды “раскрутка” брэндаў, якія турыст (і ўнутраны, і знешні) ніяк не абміне. Прынамсі, здаровы сэнс развіцця любой еўрапейскай дзяржавы пераконвае менавіта ў гэтым. Дарэчы, як нам распавялі ў Вязеўскім СДК, што падтрымлівае творчыя стасункі з замежжам, ва Украіне абласныя і раённыя струк-

Тамарына і Інфанта — жывы брэнд Бубнаўкі.

туры роднаснага нам міністэрства называюцца “ўпраўленнямі і аддзелаў культуры, турызму і аховы культурнай спадчыны”. Але, пагадзіцеся, справа не ў назве, а — у змесце сістэмнай працы, скіраванай на папулярнасць ды развіццё менавіта беларускай спаконвечнай традыцыі. Між тым, “хваробы” нашы на брэндавы, здавалася б, маршрутах застаюцца ранейшымі: і кавы не заўжды папіць можна, і рэклама культурнай дзейнасці альбо цалкам адсутнічае, альбо не адпавядае рэчаіснасці. У той жа Глушы на Бабруйшчыне, як нам распавялі вяскоўцы, турыст на джыпе, падпарадкоўваючы ўказальніку “Музей рамёстваў”, паслухмяна збочыў з трасы, але, пабачыўшы заняпад скансена, плюнуў, разварнуўся і знік...

Дык дзе магіла Адамовіча?

Не першы год у нашай краіне робяцца захады па прыцягненні турыстаў у глыбінку. Адна з новых ідэй, прысвечаных гэтаму пытанню, была агучана ў матэрыяле мінулага нумара “К”: эксперты падзяліліся думкамі, як “здружыць” наша кіно з турызмам.

Адным з такіх “кінатурыстычных” аб’ектаў можа стаць і **пасёлак Глуша ў Бабруйскім раёне**. Справа ў тым, што менавіта тут правёў дзяцінства ды юнацтва выдатны беларускі пісьменнік Алесь Адамовіч. Менавіта на гэтай зямлі сусветна вядомаму літаратару давялося змагацца з нямецка-фашысцкімі акупантамі. І якраз вобразы Глушы ды яе жыхароў можна сустрэць у яго-

Колішняя аптэка ў Глушы, якая неўзабаве стане музеем.

най дылогіі “Партызаны”. Як вядома, паводле твора зняты мастацкія фільмы, у тым ліку найбольш вядомы — “Сыны ідуць у бой”, для якога Уладзімір Высоцкі напісаў песні.

Але ці эфектыўна выкарыстоўваецца брэнд Адамовіча? З гэтым пытаннем мы завіталі ў мясцовую бібліятэку, што размяшчаецца на другім паверсе Глушанскага пасялковага дома культуры.

Як аказалася, пра славуэтага земляка тут не толькі памятаюць, але і актыўна папулярна выкарыстоўваюць ягоную літаратурную спадчыну сярод чытачоў, найперш — моладзі. Што і казаць, калі да кнігі з аўтографам Алесь Адамовіча можна не толькі дакрануцца, але і ўзяць пачытаць дадому. Прысвечана пісьменніку і адмысловая выстаўка “Алесь Адамовіч здалёк і зблізку”: з кнігамі, асабістымі рэчамі творцы, архіўнымі фотаздымкамі, аздобленымі цытатамі Івана Мележа, Рыгора Бардуліна ды ўласна самога літаратара.

І тым не менш, як справядліва адзначыла мастацкі кіраўнік мясцовага Дома культуры Людміла Вячорка, такой выстаўкі яўна недастаткова для “піяру” літаратурнай спадчыны Алесь Адамовіча, не кажучы ўжо пра прыцягненне турыстаў...

Але ж якія перспектывы наперадзе! Мы спыніліся непадалёк ад Дома культуры — ля колішняй глушанскай аптэкі, якая перажыла драматычныя падзеі Вялікай Айчыннай. Сёння гэты 80-гадовы драўляны будынак рыхтуецца стаць Музеем Алесь Адамовіча “Вайна пад дахамі”. Па словах Людмілы Вячорка, восенню 2007-га на ба-

пахавання пісьменніка давялося змарнаваць багата часу: на жаль, ні ўказальніка, ні нейкай прыдатнай схемы для прыезджых аматараў творчасці Алесь Адамовіча мы не сустрэлі. Як і ў большасці аналагічных сітуацый, нам дапамаглі мясцовыя жыхары.

Мемуары ад Абуховіча

Чарговы пункт нашага прыпынку — чарговы сюрпрыз. Гэтым разам — прыемны... Чым адметная вёска **Калацічы Плуцкага раёна?** Любы вандронік збочыць з трасы і прачытае на грунтоўнай шылдзе,

Бібліятэкар Ганна Парахаўнік з Калацічаў.

умацаванай на ўнушальным валуне, што менавіта тут нарадзіўся Альгерд Рышардавіч Абуховіч-Бандынэлі — паэт, байкапісец, перакладчык, мемуарыст. Але для нас прыемнасць у тым, што валун гэты ўсталяваны ля сельскай бібліятэкі. Без сумневу, самае прыдатнае месцайка.

Таму і гасцей ва ўстанове культуры заўжды шмат. А з гэтай нагоды і кніжная выстаўка, што распавядае пра нацыянальнага асветніка XIX стагоддзя, — досыць грунтоўная. Бібліятэкарка Ганна Парахаўнік — на сваім месцы: і пра навінкі літаратуры разважае ўпэўнена, і з камп’ютарнай тэхнікай — на “ты”. Дарэчы, у бібліятэцы — два камп’ютары. Для Магілёўшчыны — норма будзённай бібліятэчнай справы. У іншых абласцях бібліятэкары, калі даведваюцца — зайдросцяць...

Крыху паразважалі з Ганнай Уладзіміраўнай, што такое актыўны чытач. Распавяла яна, што ў зоне абслугоўвання — 700 жыхароў, на

На людным месцы

Падарунак ветэрану

У Дубровенскім раёне пачалася падрыхтоўка да 70-годдзя вызвалення Рэспублікі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У шэрагу шматлікіх мерапрыемстваў ды падзей ёсць і такая: наш зямляк, ураджэнец вёскі Макараўка, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусі і кіраўнік Студыі ваенных мастакоў краіны Мікалай Апіек працуе над партрэтамі ветэрана Вялікай Айчыннай вайны Міхаіла Аўрамавіча Асіпенкі.

ДУБРОВЕНШЧЫНА

Міхаіл Аўрамавіч вызваляў Польшчу, дайшоў да Берліна, мае раненні і баявыя ўзнагароды. Партрэт гэтага мужнага чалавека будзе прэзентаваны на выстаўцы, прысвечанай 10-годдзю Студыі ваенных мастакоў. Яе адкрыццё плануецца ў галерэі імя Міхаіла Савіцкага ў лістападзе. Пазней партрэт мяркуецца выстаўіць у

экспазіцыі, што рыхтуецца да 70-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у Мінску.

Людміла ДУДАРАВА, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Дубровенскага райвыканкама

На здымку: Мікалай Апіек піша партрэт Міхаіла Асіпенкі.

У цэнтры ўвагі — дзеці!

З мэтай прыцягнення ўвагі грамадскасці да праблемы траўматызму і гібелі дзяцей ад пажараў з прычыны пакідання іх без нагляду ў рэспубліцы прайшла прафілактычная акцыя “У цэнтры ўвагі — дзеці!”. Яна праводзілася з 20 жніўня па 30 верасня ў тры этапы. У ёй прымалі ўдзел актывісты аддзяленняў Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных, члены Клуба юных ратавальнікаў-пажарных, супрацоўнікі аргані-

зацыі па надзвычайных сітуацыях ды іншыя зацікаўленыя ведамствы.

У буйных гандлёвых цэнтрах ды іншых аб’ектах гандлю актывісты Беларускай маладзёжнай грамадскай арганізацыі ратавальнікаў-пажарных раздавалі пакупнікам наглядна-выяўленчую прадукцыю: памятки і календары. З дапамогай работы радыёвузлёў, плазменных экранаў на аб’ектах гандлю наведвальнікам даводзілі інфармацыю аб ходзе акцыі, аператыўным становішчы ў рэспубліцы, асноўных прычынах узнікнення пажараў ды іншых

500 з іх заведзены фармуляры, а актыўны чытач той, хто наведвае бібліятэку два разы на месяц, — такіх набіраецца два дзясяткі.

Але гэта, натуральна, не азначае, што іншаму вясцоўцу ўваход ва ўстанову забаронены. Бібліятэка — гэта яшчэ і цэнтр сацыяльных стасункаў. Праўда, не ўсе вясцоўцы пра тое ведаюць. Значыць, утвараюцца Ганна Паражоўнік, варта больш прыцягваць да бібліятэчнай справы і “не чытачоў”. І прыцягваць — яркімі справамі. Мы пагадзіліся. Сапраўды, чым не яркая творчая справа: прапанаваць вясцоўцам паспрабаваць сябе (як колісь і

ую нашых бібліятэкараў, што не надта актыўна прапагандуюць тую беларускую мову. Такой высьнове і не залярачыш...

Бубнаўка развіваецца

Дзякуючы гасціннасці начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі **Акцябрскага** райвыканкама Святланы Беразоўскай, начавалі ў **Бубнаўцы**. Яшчэ па дарозе ў гэты культурна-забаўляльны комплекс, пераўтвораны аддзелам з колішняга летніка, дамовіліся, што згадваць пра гэтую

Беразоўскай) узяў на ўзбраенне метады акцябрскага гаспадарання? Між тым, летнікаў, якія гібеюць без онсу, у Беларусі хапае. Як і носьбітаў жыццёвага прынцыпу “Не трэба нам лішняга клопату на ўласны карак”. Але ж “лішні клопат” — гэта і ёсць канкрэтны праект утвараючага развіцця. Дарэчы, такіх праектаў у **Акцябрскім раёне** — больш чым дастаткова.

Дык якой павінна стаць бібліятэка?

На гэтае пытанне паспрабавалі даць адказ з дапамогай супрацоў-

самолу, а таксама — штаб палескага партызанскага злучэння. Хто з маладых ведае сёння пра мужную ды незалежную Рудабелку? Значыць, пад гэтым клубна-бібліятэчным дахам павінны збірацца і слухаць сведкаў тых падзей не толькі мясцовыя жыхары, але і моладзь з Акцябрскага, Гомеля, Мінска... Чым не яшчэ адзін доўгатэрміновы праект культурна-патрыятычнага выхавання падрастаючага пакалення, ды яшчэ напружаны юбілею вызвалення Беларусі ад фашысцкай навалы?..

да поўнай праектнай рэалізацыі пры фінансавай падтрымцы (больш за 60 мільёнаў рублёў), аказанай Паслом Чэшскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Дагмар Наваградска.

Аграгарадок славіцца шматдзетнымі сем’ямі. З 646 жыхароў — большая палова не старэй за сорок гадоў. Таму сістэмная праца з дзецьмі і моладдзю стала для Дома народнай творчасці прыярытэтай. У аграгарадку смяюцца, што і прозвішча кіраўніка клубнай установы сваю становую ролю адыграла. Дапамаглі і чэхі. У выніку былі набыты музычная апаратура, камп’ютар, настольны тэніс, бильярд, батуты, раставыя лялькі...

ДНТ стаў яшчэ больш функцыянальным (дзеінічаюць тут таксама філіялы ДШМ і Раённага дома рамёстваў, на абодвух паверхах пастаянна ладзяцца зменныя мастацкія выстаўкі). І яшчэ адна асаблівасць мясцовага культурнага жыцця: яно — нязменна адухоўленае. І заслуга ў гэтым належыць айцу Валерыю. Бібліятэка, якой кіруе Валерыя Вараб’ева — прафесіянал высокага кшталту — мае найцудоўнейшыя зборы ікон ды праваслаўнай літаратуры. І пра кожную

З кіраўніком установы культуры вёскі Буда Таццянай Варозінай.

Валянціна Вараб’ева і Таццяна Маладзьянава з Краснай Слабоды.

Бубнаўскія краявіды.

Прычынае адступленне Кастуся Антановіча

Адным з самых яркіх “падарожных” эпизодаў нашай вандроўкі па Акцябрскім раёне стала дарога да Бубнаўкі, а дакладней — драўляны мост праз Пціч. Гэтае, чымсьці падобнае на старавеццае, збудаванне ў асяроддзі маляўнічых краявідаў не магло пакінуць аб’якавым. Напэўна, невыпадкава ў гэтым месцы (мост нібыта лучыць гісторыю з сучаснасцю) з’явілася думка пра цікавы факт: яшчэ адносна нядаўна, у пачатку мінулага стагоддзя, Акцябрскі меў іншую назву — Рудабелка. І вельмі прыемна, што сёння пра гэты факт

Надмагільны помнік Алесю Адамовічу.

Альгерд Абуховіч) у мемуарыстыцы? А потым адвесці пад гэты рукапісны творы бібліятэчныя паліцы, стэлаж... Прынамсі, мы такога ў іншых установах пакуль не заўважалі.

камерцыйную структуру не будзем, бо на старонках “К” пісалі пра яе шырокія эканамічныя магчымасці неаднаразова. Але прыехалі, пабачылі, паслухалі і вырашылі: хоць адным словам, ды варта ўзгадаць, бо з’явілася тут шмат новага.

Да прыкладу, — амфітэатр. А гэта доказ таму, што Бубнаўка набыла ўсё большую папулярнасць. Тут ладзяцца платныя вяселлі. Неўзабаве з’явіцца паветка для гледачоў. У Бубнаўцы можна не толькі камфортна пераначаваць, грунтоўна падсілкавацца, але і павандраваць на чоўне па рэчцы. Да платных паслуг дадаліся і конныя шпацыры. З коньмі Інфанта і Тамарына мы пазнаёміліся адразу. Непрадказальная Тамарына на радасях ледзь не з’ела мабільнік аднаго з нас.

Той ноччу гасцявыя дамкі Бубнаўкі не пуставалі. Комплекс таму і развіваецца, што дае стабільны ды немалы даход. Але, скажыце, хто з работнікаў культуры краіны (апрача Святланы

ніцы клуба культурна-сацыяльных паслуг і сельскай бібліятэкі з **вёскі Буда** Таццяны Варозінай. Але спачатку — пра сацыяльную арыентацыю названай установы. Усё проста: палова вясцоўцаў — пенсіянеры. І не столькі кнігі іх цікавяць (дарэчы, фонд у Будзе — мізэрны), колькі жывыя цёплыя зносіны, на якія ў наш імклівы час — сапраўдны дэфіцыт. Да гонару Таццяны Міхайлаўны, менавіта такія стасункі тут і наладжаны. Ёсць зала, тэлевізар, прайгравальнік, а чай запарыць ды пірагома спекчы — не вялікая праблема. Вось яна і вырашаецца тут ці не што вечар. А пад самавар і кніжку пагартаць можна. У выніку невялікая па магчымасцях бібліятэчка мае амаль сотню чытачоў...

Вы запытаецеся: ну а брэнд у Будзе які? А самы што ні ёсць адмысловы ды выключна важны для кожнага з нас у будынку сельскай установы культуры з 1943-га да 1944 года месціліся палескія абкамы партыі і кам-

можна даведацца не толькі з кнігі. Нават на рэйсавых аўтобусах красуецца надпіс: “Рудабелка — 330 гадоў”. Дык ці не час яму з’явіцца і на картах?..

Чэхі дапамаглі

У **Краснай Слабодзе** — чарговая нечаканасць: мясцовы Сельскі дом народнай творчасці, якім кіруе самаадданая і энергічная Таццяна Маладзьянава, рыхтуецца да стварэння дакумента цэнтру для дзяцей і моладзі за... чэшскія грошы. Дадзены праект, як нам падалося, сам па сабе — брэнд і прыклад крэатыўу ды творчай прадпрымальнасці. Мы высветлілі, што беларуска-чэшскія стасункі зарадзіліся ў свой час па ініцыятыве тагачаснага ўпраўлення культуры Гомельскага аблвыканкама і ці не ўсіх структур аддзела культуры Акцябрскага райвыканкама. Ініцыятыва сама па сабе не мае ў краіне прэцэдэнтаў. Але ўдвая радуе тое, што даведзена яна

Вараб’ева можа распавядаць бясконца. А сем’і ў вёсцы таму і шматдзетныя, што шануецца там Бог...

Застаецца дадаць, што 20 верасня ў **Краснай Слабодзе** адбылася прэзентацыя беларуска-чэшскага праекта. Ва ўрачыстых мерапрыемствах, у ліку іншых зацікаўленых асоб, прынялі ўдзел Пасол Чэшскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Дагмар Наваградска і старшыня Акцябрскага райвыканкама Генадзь Сімановіч. А Таццяна Маладзьянава запэўніла ўсім, што рэалізацыя сумеснага праекта зробіць адпачынак маладога пакалення аграгарадка больш цікавым ды насычаным. Далібог, тым работнікам культуры, якім надакучыла жыць у бесклапотнай цішы, варта наведаць **Красную Слабоду** і страпануцца ад тамтэйшай вясёлай мітусні!..

Яўген РАГІН і Кастусь АНТАНОВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты Мінск — Магілёўская вобласць — Гомельская вобласць — Мінск Фота аўтараў

На людным месцы

надзвычайных сітуацыях з удзелам дзяцей.

У агульнаадукацыйных установах на школьных лінейках і класных гадзінах супрацоўнікі МНС праводзілі з дзецьмі прафілактычныя гутаркі па папярэджанні надзвычайных сітуацый, разглядалі асноўныя прычыны ўзнікнення пажараў, алгарытм дзеянняў у экстрэмальных сітуацыях. У ходзе мерапрыемства ладзілі віктарыны, конкурсы, а таксама дэманстрацыю навучальных відэафільмаў, распаўсюджвалі наглядна-выяўленчую прадукцыю. Ну а завяршылася яно агульнашкольнай вучэбнай эвакуацыяй. У школах і гімназіях, дзе створаны профільныя класы МНС, быў арганізаваны паказ пажарнай і аварыйна-выратавальнай тэхнікі.

30 верасня акцыя завяршылася ў дашкольных установах. Для дзяцей былі арганізаваны тэатралізаваныя паказы і дэманстрацыя тэматычных навучальных мультфільмаў, для бацькоў праводзіліся прафілактычныя гутаркі і дэманстрацыя відэафільмаў, а для педагогаў гіднага складу — навучальныя інструктажы.

На жаль, многія думваюць, што ў паўсядзённым, размераным жыцці з ім бяда не адбудзецца. А гэта далёка не так. У цяжкую хвіліну веды таго, як правільна і хутка дзейнічаць у надзвычайнай сітуацыі, неабходныя для кожнага з нас.

Таццяна БЫЧАНОК, спецыяліст групы прапаганды і навучання Савецкага РАНС г. Мінска

Для юных артыстаў Заслужанага танцавальнага калектыву “Равеснік” (мастацкі кіраўнік — Т.Семчанка), а таксама для салістаў Нацыянальнага цэнтру музычнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна (мастацкі кіраўнік — заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь С.Стацэнка) стала добрай традыцыяй выязджаць з дабрачыннымі канцэртамі ў Германію.

МІНСК

Мэта паездкаў — не толькі аздаўленне дзяцей ды знаёмства з культурай Германіі, але і папулярнае выязджанне з мяжой нашых на-

Пяць канцэртаў для сяброў

цыянальных традыцый. Адна з апошніх канцэртных праграм складалася з двух аддзяленняў: першае прысвячалася народным танцам і песням, другое — сучаснаму эстраднаму выкананню.

Цягам двух з паловай тыдняў было дадзена пяць канцэр-

таў у розных гарадах. Дзякуючы вялікаму гэтаму паездку Савету па справах міграцыі і інтэграцыі, які ўзначальвае Уладзімір Грац.

Лізавета МУРАЎЁВА, салістка Нацыянальнага цэнтру музычнага мастацтва імя Уладзіміра Мулявіна

Прычынае адступленне Яўгена Рагіна

Дзесяці на вясковым тракце падаралі і падвезлі маладою жанчынку. Ехала яна моўчка, бо, як аказалася, прыслухоўвалася да нашай размовы. А гутарылі мы пра ўсё і ні пра што. Але ж не тэма гутаркі яе цікавіла, а мова, на якой яна вялася. На развітанне запыталася: “Вы, хлопцы, откуда?” “З газеты “Культура”, — адказалі мы. “Прыблізна такога ответа і ждала, — значыла спадарожніца. — Мову сейчас только от минчан и услышишь”. Я да чаго ўсё гэта? Ды проста да таго, што на нашым Усходзе жывуча толькі трасянка, а родная мова жыве хіба ў школьных сценах. Нездарма беларусы замежжа папрака-

Тэарэтычны досвед фестывальнага менеджменту ў мяне звязаны з выкладаннем дысцыпліны “Менеджмент музычнай культуры” ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў, а практычны — з гастролімі гурта “Палац”, удзелам у журы шматлікіх фэстаў, арт-менеджментам музычных фестываляў “Bela-Music” і “Камяніца”. Вось на іх і спынюся асобна, каб зірнуць на плён працы, пабачыць поспехі ды пралікі, а таксама — падзяліцца вопытам з калегамі.

не ўзорныя фэсты, за арганізацыю якіх я быў непасрэдна адказны.

Вопыт першы: “Bela-Music”

Музычны open-air-фэстываль беларускай рок-музыкі “Bela-Music” (адбыўся ён аднойчы: 23 мая 2009 года) быў задуманы як форум сапраўднай поп-музыкі (не эстрады), фармат якой даводзілася тлумачыць словамі “рок”, “актуальная”, “запатрабаваная” беларуская музыка. Больш падрабязнае тлумачэнне дадзенай праблемы — у артыкуле “Поп-музыка не эдлік ля дарогі” (“К” № 36 за 2013 г.).

Ідэя грунтавалася на тым, што гэта будзе беларускі “фэстываль фестываляў”.

Стратэгія існавання форуму па версіі прадзюсара замест “кашы-малашы”

што выдатна вылучыла фэст на фоне іншых са звыклай арганізацыяй “старага гучання ў сучасным асяроддзі”. Усім нам знаёмы стандарт кштату “фальклорны хор з баянам на плошчы са шкла і бетону”, ці не так?

Беларускае слова “камяніца” звычайна перакладаюць, напрыклад, на рускую мову, як “каменны дом”. Гэта слушна, але — не зусім. Камяніца — гэта каменная збудаванне, якое нельга было падпаліць і якое будавалася нярэдка на выспе, так, каб у яго немагчыма было ўварвацца ворагу. Гэты спрощаны замак не для магнатаў, а для звычайнага людю пазней выкарыстоўвалі пад начлег падарожнікаў, кар-

“Вытворчы раман”

Гісторыя Лідскага бровара як частка гісторыі краіны

Днямі кіраўніцтва ААТ “Лідскае піва” правяло сустрэчу з журналістамі, на якой ішла гаворка пра вынікі сезона, перспектывы вытворчасці, экспертны патэнцыял прадпрыемства і галіны. У кантэксце размовы былі прыгаданы культурныя праекты, што ладзіць векавы бровар, дбаючы пра ўласны імідж, інтарэсы дзяржавы, захаванне нацыянальных традыцый і пашырэнне ў грамадстве побытавай культуры.

Так, да канца кастрычніка прымаюцца работы на конкурс “Летапіс напой у цэнтры Еўропы”. Аб’ектам даследавання з’яўляюцца факты, датычныя беларускай культуры, у тым ліку ўжывання розных напой на тэрыторыі Беларусі ў розныя стагоддзі. Гэта можа быць гісторыя з’яўлення альбо рэцэптура напой; гарадская байка ці сямейная легенда, дзе прысутнічае той або іншы напой; гульні, абрады, песні... Конкурс адрасаваны моладзі ва ўзросце ад 18 да 31 года, прадстаўнікі якой цікавяцца найперш побытавай культурай нашай зямлі.

Журналісты сталі ўдзельнікамі прэзентацыі кнігі “Гісторыя Лідскага бровара. 1876 — 2012” — першага поўнага гістарычнага летапісу завода. Яна доўжыць добрую традыцыю савецкай пары, калі кожнае прадпрыемства, чья роля ў эканоміцы была заўважнай, мусіла мець музей працоўнай славы і кнігу-летапіс.

Выданне — шыкоўнае. У ім вядзецца апавед уласна пра Лідскі бровар — ад заснавання да нашых дзён. Летапіс прадпрыемства складаецца з чатырох раздзелаў, якія фактычна адпавядаюць чатыром асноўным перыядам гісторыі заходніх земляў Беларусі з канца XIX да пачатку XX і XXI стагоддзяў. Пачынаўся завод як прадпрыемства сям’і Пупко. Гэта 1876 — 1939 гады. “Стык эпох” прыпадае на 1939-ты — 1943-ці: у той час адбылася змена гаспадары перакамунізацыяй павара, завод нацыяналізаваўся, а потым была вайна... Наступны перыяд у кнізе ахоплівае 1944-ы — 1990-я: пачынаецца вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і заканчваецца прыкладна распадам Савецкага Саюза. І, нарэшце, незалежная Беларусь: першыя крокі ў рыначных умовах, пошук партнёраў у Заходняй Еўропе, тэхнічнае пераўзбраенне, клопаты дня сённяшняга... У асобным раздзеле распавядаецца пра ўзнагароды, якое атрымала лідскае піва на шматлікіх міжнародных фэстах ды выстаўках-конкурсах.

Гісторыя Лідскага бровара разгортваецца на тле падзей, лёсавызначальных для краіны і свету. “Вытворчы раман”, у якім задзейнічаны тысячы людзей, успрымаецца як сумленая хроніка супярэчлівай эпохі. У кнізе шмат ілюстрацыйнага матэрыялу, які дае ўяўленне пра гісторыю горада Ліды, пра побыт яго жыхароў у розныя часы, і нават пра развіццё рэкламнай справы ў Беларусі на працягу апошніх 150 гадоў.

Фактычна, гэта навуковае даследаванне. Але кніга прасякнута гонарам за родны завод, за людзей, якія на ім працавалі раней і робяць гэта зараз, за горад. Думаю, нават жыхары Ліды, якім яна трапіць у рукі, адкрыюць для сябе родны горад з нечаканага ракурсу.

Гартаючы кнігу, я пачуваў сябе наведвальнікам віртуальнага Музея Лідскага бровара. Дарчы, самая старая частка вытворчага комплексу, што з’яўляецца помнікам прамысловай архітэктуры, насамрэч прыстасавана пад музей прадпрыемства...

П.В.

Фестываль: вопыты музычнага менеджменту

Напачатку — генезіс

Пачну з погляду ў мінулае. Мне даводзілася сустракаць адрозныя думкі наконт узнікнення фестываляў як з’явы культуры. Сцвярджэнні пра тое, што музычныя фэсты ў сучасным выглядзе з’явіліся ў сярэдзіне XIX стагоддзя ў Вялікабрытаніі, я не пераправаў. Патрэба ў тым — невідавочная. А вось сцвярджэнні, што дагістарычныя чалавекпадобныя істоты ладзілі фэсты гэтак жа, як і вышэйшыя сацыяльныя жывёлы (дэльфіны, ваўкі), выглядаюць, прызнацца, перабольшаннем з антрапаморфным адценнем.

Відавочна, слова “фэстываль” аднакарэннае з лацінскім “festivus”, што азначае “святочны”, “святочная ежа”. У сучасным жа разуменні тэрмін нясе ў сабе паказ дасягненняў, спаборніцтва ў самых розных сферах культуры ды мастацтва. І такія “паказы-спаборніцтва”, відавочна, надзвычай уплываюць на развіццё пэўнай культурнай з’явы.

Што ні канцэрт — то фэст?

А цяпер пачынаем рухацца ў кірунку практыкі. Вось што яшчэ важна падкрэсліць: стратэгія развіцця, устойлівае існаванне фестываляў абумоўлена наяўнасцю **ідэі, мэты, легенды** і яго **інтэрактыўнасці**. Заўважце, які назіраем парадокс: сёння большасць сумесных музычных выступленняў у клубах арганізатары ці самі ўдзельнікі імкнуцца на афішах пазначыць не іначай, як “фэст”, прытым што ні мэты, ні легенда, ні інтэрактыўнасць у гэтай імпрэзе (а “impresa” ў перакладзе з лацінскай мовы — “уражанне”) не прадугледжаны. У выніку замест фэсту — “каша-малаша”.

Арганізатар, фестываль — для глядача!

Звярну ўвагу на тое, што публіка — наведвальнікі фэсту з’яўляюцца больш важнымі яго ўдзельнікамі, чым самі музыканты, рэжысёры, мастакі, занятыя ў падзеі. І гэта важна патлумачыць шэрагу арганізатараў беларускіх фестываляў. Канешне ж, пакрытыкаваць нашы пэўныя і вядомыя фэсты паводле іх мэты, ідэі, легенды інтэрактыўнасці я мог бы вельмі жорстка і, паверце, абгрунтавана. Аднак пазбегну такога “прыемнага” занятку (зробіце гэта самастойна, калегі). Пакрытыкую тыя далёка

валюць”. **Легенда**: усе беларускія СМІ і фестывалі, якія маюць хіт-парады ці ладзяць прэміі, узнагароды, прадставяць на фэсце той гурт альбо выканаўцу, які, на іх погляд, стане найбольш цікавым ды запатрабаваным у адпаведным годзе. Тады адгукнуліся ўсе буйныя музычныя інтэрнэт-парталы, фестываль “Рок-каранацыя” ды інш. Ішлі пасляхавыя перамовы з радыёстанцыямі і тэлеканаламі (як узровень цікавасці адзначу стасункі з АНТ). Назва фэсту карэліравала з легендай пра тое, што слова “Беларусь” было прыязна ўспрынята нацыянальнай элітай пачатку XIX стагоддзя з варыянтам напісання на старалацінскай мове “Bela Rus”, што азначае “першапрыгожая Русь”, і, суадносна, “Bela-Music” — першапрыгожая музыка. **Інтэрактыўнасць** прадугледжвала скарыстаць галаванне наведвальнікаў музычных інтэрнэт-парталаў, якія далі згоду на падтрымку фэсту. Гэта дазваляла пазбегнуць спрэчак ды рознагалосся: маўляў, хто, чаму і па якіх крытэрыях называе пэўнага выканаўцу найлепшым.

Фэст сабраў амаль тры тысячы глядачоў, атрымаў выдатныя водгукі прэсы, але і — расчараванасць арганізатараў. Памылкі ды праблемы мерапрыемства былі звязаны з дрэнным фінансавым менеджментам, недахопам вопыту супрацы са спонсарамі і, асабліва, з дзяржаўнымі структурамі. Апошняя, падтрымаўшы форум, разглядала яго як малапрыбытковое мерапрыемства.

Сціплае, малаінфарматыўнае (тут — мая недапрацоўка) тлума-

чэнне **мэты** — стварыць падставы для арганізацыі агульнадзяржаўнай нацыянальнай музычнай прэміі — выглядала няўпэўнена, а некаторых чыноўнікаў увогуле спужала. Прынамсі, на той момант, хаця праз гадоў у краіне была заснавана Нацыянальная музычная прэмія.

Вынікі для мяне як прадзюсара такія: аб’яднаць аднадумцаў, валанцёраў, прыхільнікаў падзеі ў цэласнае працаздольнае згуртаванне не атрымалася. Але — падштурхнула ўсе музычныя парталы актыўна заваць правядзенне сваіх уласных фэстываляў ды прэміі-узнагарод (сёлета і наогул вельмі актыўна).

Вопыт другі: “Камяніца”

6 — 7 верасня на тэрыторыі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту прайшоў V Міжнародны фольк-фэст “Камяніца”, які сабраў каля 8 тысяч наведвальнікаў. **Ідэя** форуму — прадставіць папулярных трансятараў нацыянальнай фальклорнай музыкі — была ўдалай і вельмі дэмакратычнай па сваім змесце. Тым больш, абсалютная большасць фальклорных фэстаў у Беларусі прадстаўляла (і робіць гэта па сённяшні дзень) ці носьбітаў фальклору, што цікава перадусім спецыялістам-фалькларыстам, ці аматарскай гурты, якія спяваюць другасныя постсавецкі фальклор.

Легенда “Камяніцы”. Яна заключалася ў тым, каб арганізаваць “сучаснае гучанне нацыянальнай музыкі ў традыцыйным асяроддзі” (маю на ўвазе музейны ландшафт, традыцыйнае адзенне, стравы),

чмароў ды пад бытавыя і харчовыя патрэбы. У дадзеным сэнсе назва фестываля “Камяніца” выглядае шматсэнсоўна і ёміста.

Інтэрактыўнасць фэсту прадугледжвала наяўнасць традыцыйных строяў срод прэсутнай публікі, узнагароджанне лепшых з іх. Гэта пасляхова атрымалася зрабіць, нават прытым, што першапачаткова ўяўлялася немагчымым.

Памылкі ж і праблемы год ад года паступова выпраўляліся ды вырашаліся. На сённяшні дзень надзвычайнай праблемай з’яўляецца адсутнасць вопытнага інстытута гукааператарства. Людзі, якія працуюць з моцным гукавым абсталяваннем, амаль не маюць вопыту працы з агучваннем традыцыйных, фальклорных інструментаў.

Шэраг тэхнічных праблем з хуткаснай перакамунікацыяй немагчыма вырашыць нават пры наяўнасці фінансаў: няма адпаведнага вопыту, навыкаў, якія фарміруюцца рэгулярнай практыкай. А запрасціць замежную каманду гукатэхнікаў ці выхаваць уласную ўяўляецца на сёння немагчымым.

Другой праблемай фэстаў застаецца вялікая колькасць на іх міліцыі, турнікетаў, праваерак. Так, тое — бяспека. Але, падаецца, тут варта пашукаць аптымальны механізм узаемадзеяння праваахоўных органаў ды арганізатараў буйных фестываляў.

Трэцяя жа праблемай застаецца электрасілкаванне музейнай пляцоўкі: усё працуе на прыватных электрагенератарых. Гэта праблема знішчае ўсе высілкі па арганізацыі харчавання. Да таго ж, згодна з заўважным фарматам (ідэі, легенды, сацыяльных зносін), фестываль неабходна было адразу звязаць з датай традыцыйнага беларускага свята. Зараз аднавілася гаворка пра магчымасць пераносу фэсту “Камяніца” на дзень святкавання Вялікадня-Пасхі. З аднаго боку, гэта можа прынесці пэўныя перавагі, з іншага ж — разбурыць традыцыі існуючага фэсту.

А, магчыма, трэба рабіць цалкам іншы “Велікодны фестываль”. Але гэтае пытанне пакуль актыўна абмяркоўваецца, а ідэя — толькі нараджаецца...

Алег ХАМЕНКА, выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, фалькларыст, лідар гурта “Палац”

— Для нас такі фармат тэатра ў навінку, таму заўжды цікава даведацца, як адбываецца нараджэнне падобных незалежных калектываў у іншых. Як гэта было ў “тэатра post”?

— Калі ўзімку 2010-га ў Пецярбургу адкрыўся клуб “DUSCHE”, што належыў музыкам гурта “Ленінград”, у нас узнікла ідэя паказаць на яго сцэне спектаклі незалежных тэатральных кампаній горада. Сучасны тэатр на клубнай сцэне — фармат, які стаў на сёння ў Расіі традыцыйным, але ў Пецярбургу на той момант альтэрнатыўных, далёкіх ад акадэмізму тэатральных пляцовак не існавала. Кіраўніцтва клуба зацікавілася нашай прапановай, і на пачатку 2011 года мы запусцілі праект “Тэатр у клубе “DUSCHE”. Яго галоўнай ідэяй было прыцягненне маладзёжнай аўдыторыі, якую не сустрачаш у акадэмічным тэатры: меркавалася, што слова “тэатр” не будзе яе палохаць, калі побач стане больш знаёмае слова “клуб”.

Мы шукалі людзей, што былі б цікавыя і нам, і публіцы, і выйшлі на вучня Льва Додзіна — Дзмітрыя Валкастрэлава, які тады якраз паставіў “Ліпень” па Івану Вырыпаеву. Потым, таксама выпадкова, знайшлі другога додзінскага выпускніка — Сямёна Александроўскага. І ўсё. Пачалі іграць спектаклі Валкастрэлава, а праз пару месяцаў спецыяльна пад прастору “DUSCHE” ён паставіў “Гаспадара кавярні” па п’есе Паўла Пражко. Да таго часу Валкастрэлаў ужо іграў у Пецярбургу яшчэ адзін спектакль па тэксце Пражко — “Замкнёныя дзверы”, пастаўлены ў рамках лабараторыі “ON Тэатр”. І вось у нейкі момант мы вырашылі: калі ўжо ў нас ёсць тры спектаклі, аб’яднаныя адным рэжысёрскім почэркам ды эстэтыкай, то мы займем права называцца тэатрам. Так з’явіўся “тэатр post”, які асацыіруецца ў Расіі якраз з тандэмам драматурга Пражко і рэжысёра Валкастрэлава.

— Чаму “post”?

— Постдраматычны тэатр, што займаецца даследаваннем свету, які жыве ў постгістарычную эпоху, свету, дзе ўсё, што магло здарыцца, ужо здарылася...

— Побач з цесным супрацоўніцтвам з Паўлам Пражко, у вас у рэпертуары — і Вырыпаеў, і Равенхіл...

— Так, “Ліпень” быў адным з першых спектакляў Валкастрэлава, а прэм’ера васьмігадзіннага праекта “Shoot/Get Treasure/Repeat” прайшла мінулым летам. Гэты спектакль кожны раз трансфармуецца ў залежнасці ад асаблівасцей пляцоўкі, на якой мы іграем. Скажам,

“Тэатр post” з’явіўся ўсяго толькі два гады таму, але паспеў ужо зарэкамендаваць сябе як адна з самых паспяховых альтэрнатыўных тэатральных кампаній Расіі. Гэтай восенню ў рамках тэатральнага форуму “ТЭАРТ” яго заснавальнік і рэжысёр Дзмітрый Валкастрэлаў прадставіў беларускаму глядачу два спектаклі: “Музей шаснаццаці п’ес” “Shoot/Get Treasure/Repeat” па Марку Равенхілу і “Маркотны хакеіст” па п’есе нашага сучаснага драматурга Паўла Пражко (сумесная пастаноўка “тэатра post” і мінскага Цэнтра візуальных і выканальніцкіх мастацтваў). Як і чым сёння жыве эксперыментальны “тэатр post”, мы даведаліся ў яго дырэктара Анастасіі Мацісавай.

Беларускі драматург + расійскі рэжысёр =

Тандэм на “ТЭАРТ”е

Анастасія Мацісавя.

у Мінску на “ТЭАРТ”е ён будзе ісці шэсць гаўдзін. Хоць, зрэшты, гэта не зусім спектакль — мы называем яго “музеем шаснаццаці п’ес”, у прасторы якога глядач можа перасоўвацца вольна, як у галерэі сучаснага мастацтва, а дзея разгортваецца адначасова ў некалькіх залах.

— Нягледзячы на тое, што гэта першая ў Расіі пастаноўка знакамітага драматурга Равенхіла, Пецярбург у плане сучаснага тэатра ўсё ж такі адстае ад Масквы...

— Тое, што Пецярбург паралельна называюць культурнай сталіцай, — усяго толькі традыцыя. Пецярбург — горад на баалоце, ён вельмі кансерватыўны, яму цяжка рухацца “да новых берагоў”. На маю думку, Масква ў гэтых адносінах больш жывая. У сталіцы праходзіць нашмат больш фестываляў, лабараторый, эксперыментальных праграм... А ў Пецярбургу усё досыць вяла і нязменна кансерватыўна. Нават нейкія пазітыўныя пачынанні рана ці позна перастаюць існаваць. Скажам, некалькі гадоў таму ў нас пачала працаваць лабараторыя “ON Тэатр”, заснаваная маскоўскім прадзюсарам Міленай Авімскай. Яе ідэя была ў тым, каб маладыя рэжысёры — учарашнія выпускнікі, для якіх яшчэ зачынены дзверы рэпертуарных тэатраў, ставілі п’есы сучасных маладых драма-

тургаў, каб экспертны савет, што складаецца з тэарэтыкаў і практыкаў тэатра, дапамагаў дэбютантам у працы, а гарадскія тэатры маглі б браць сабе ў рэпертуар лепшыя з эскізаў. Два гады таму гарадская адміністрацыя выдаткавала “ON Тэатру” падвал у жылым доме, а сёлета ўвесну адна з яго жыхарак паскардзілася на лабараторыю. Тая ў выніку да сёння застаецца бяздомнай. Я — да таго, што незалежным тэатральным ініцыятывам у Пецярбургу выжываць куды цяжэй, чым у Маскве.

— Наколькі мне вядома, у “тэатра post” няма свайго памяшкання, сцэны, цэхаў і нават ганарараў. Як вы з гэтым спраўляецеся? Працуеце на голым энтузіязме?

— Адрозніе скажу: гэта няпроста. Па-першае, трэба дзесьці захоўваць дэкарацыі. Той жа “Shoot/Get Treasure/Repeat” — маштабны праект, дэкарацыі і рэквізіт для якога займаюць даволі шмат месца. Захоўваем усё, дзе давядзецца, галоўным чынам — у сяброў. Па-другое, “тэатр post” для ўсёй нашай каманды — далёка не адзінае месца працы: артысты, скажам, даволі шчыльна заняты ў рэпертуары іншых пецярбургскіх тэатраў. Але ў Дзмітрыя Валкастрэлава ёсць унікальная якасць: яму ўдаецца збіраць вакол сябе лепшых у сваёй справе людзей і аб’ядноўваць іх, зараджаць энергі-

яй. “Тэатр post” — вельмі кампактная і мабільная структура: мастацкі кіраўнік, адміністрацыя з трох чалавек ды чатыры актёры, што складаюць касцяк трупы. Для пастаноўкі Равенхіла мы, да прыкладу, ладзілі кастынг, запрашалі новых артыстаў. А наконт голага энтузіязму... Мы цяпер усур’ёз узяліся за развіццё “тэатра post”: хочам выйсці на рынцыпова іншы ўзровень дзейнасці. Паглядзім, што з гэтага атрымаецца. Але самае галоўнае — жаданне займацца разам любімай справай — у нас ужо ёсць.

— Як сёння альтэрнатыўны тэатр падтрымліваецца ў Расіі?

— Цяпер у сталічных тэатрах адбываецца вельмі актыўная ратацыя кадраў, і мастацкімі кіраўнікамі знакавых маскоўскіх калектываў становяцца рэжысёры, якія дагэтуль знаходзіліся ў андэраўндзе. Яны прыходзяць на акадэмічныя пляцоўкі разам са сваімі актёрамі ды сваёй эстэтыкай і пачынаюць праводзіць свае, часам вельмі яркія, ідэі ў жыццё. Гэта, канешне ж, вялікі крок наперад. Так атрымалася з Тэатрам імя Гоголя, у які маскоўскія тэатралы не хадзілі гадамі. Аднак пад кіраўніцтвам Кірыла Сярэбранікава ён пераўтварыўся ў тэатральны цэнтр еўрапейскага ўзроўню. І няхай хтосьці абвінавачвае яго ў буржуазнасці, але Сярэбранікаў як мастацкі кіраўнік выбудовае вельмі разумную рэпертуарную палітыку, запрашаючы да

супрацоўніцтва цікавых еўрапейскіх пастаноўшчыкаў і падтрымліваючы нашых маладых рэжысёраў.

І потым, гэта вельмі спрэчнае пытанне: а ці патрэбны ўвогуле андэраўнднаму тэатру вялікія грошы, ці не сапсуюць яго датацыі, ці не згубіць ён незалежнасць? У Расіі незалежныя тэатры ўвесь час кажуць пра тое, што ім не стае грошай. А пры гэтым альтэрнатыўныя трупы ў многіх не самых буйных гарадах ЗША гатовы ставіць спектаклі хоць у двары ўласнага дома, галоўнае — займацца мастацтвам, працаваць. А многія нямецкія незалежныя кампаніі ўвогуле не адчуваюць зайдзрасці да дзяржаўных тэатраў. Напэўна, акадэмічны і незалежны тэатры — гэта паралельныя сусветы. Немагчыма атрымаць усё і адразу, немагчыма застацца незалежным

і быць пры гэтым матэрыяльна забяспечаным. Для таго, каб атрымаць прызнанне, павінен прайсці час: калі мы пачыналі іграць у клубе “DUSCHE”, на першыя спектаклі амаль ніхто не прыходзіў, ніхто пра нас не ведаў. Але мы развіталіся, і вось ужо не першы год пастаянна ўдзельнічаем у конкурсе “Залатой Маскі” — галоўнага расійскага тэатральнага фестывалю ды самай прэстыжнай прафесійнай прэміі.

— І апошняе. Мы шмат разважалі пра сучасны тэатр. А што для вас сучаснае мастацтва?

— Адночы тэатральны крытык Марына Давыдава адказала на падобнае пытанне наступным чынам. Калі ў пакой заходзіць котка, ты ж разумеш, што гэта менавіта котка. А як ты гэта зразумееш? Чаму не сабака? Чатыры лапы, хвост — значыць, сабака! Але пры гэтым ты імгненна разумеш: перад табой — котка. Тое ж самае і з сучасным мастацтвам. Іншым разам глядзіш спектакль і гадзеш: у якія гады ён быў пастаўлены. У 70-я? Ці мо ў 90-я? І не так важна, калі ён выпушчаны, важна, што сёння ён успрымаецца як нешта архаічнае. Але магчыма і дыяметральна супрацьлеглая сітуацыя: ты не ведаеш таго, што спектакль пастаўлены дзесць — пятнаццаць гадоў таму, а ў цябе такое ўражанне, што гэта — прэм’ера. Чаму? Ды таму, што гэта тэатр пра нас, сённяшніх...

Гутарыла Вольга ЦВЯТКОВА

Рэйтынг ідэй з Internet-прасторы

Віктар ШНІП, галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура”, пісьменнік

■ 1. Творчасць

Сацыяльныя сеткі я выкарыстоўваю для таго, каб туды выкладваць свае новыя творы. Для мяне важна, што ўжо праз пяць хвілін можна пабачыць рэакцыю чытача на напісанае. Гэта стымулюе далейшую творчасць. Я не хвалюся, што нехта можа спамапаваць мае творы, бо ўпэўнены: людзі ведаюць пра аўтарскія правы. А калі нехта проста дзеліцца з сябрамі спасылкай на мае вершы — дык для гэтага я іх і выстаўляю, каб чыталі, гаварылі, абмяркоўвалі... Спакойна стаўлюся і да таго, што некаму нешта можа не спадабацца ў маіх творах. Не трэба баяцца крытыкі, бо меркаванне аднаго чалавека — гэта не меркаванне мільёнаў. Можа атрымацца, што гэты адзін чалавек прымусяць цябе задумацца, скіруе ў іншым напрамку.

■ 2. Праца

Як галоўны рэдактар выдавецтва я заўсёды павінен быць у курсе таго, што выходзіць у нашай краіне і ў замежжы. Дапамагае Інтэрнэт: там знаёмлюся з новымі творамі пісьменнікаў, даведваюся пра папулярныя кнігі. Паэзія, проза — усё гэта зараз як вялікая інфармацыйная плынь, і часам складана ведаць змест ды якасць незлічонай колькасці кніг: на гэта проста не хапае часу. А Сеціва насычана каментарыямі, абмеркаваннямі, крытыкай. Бывае, што нават не чытаўшы кнігу, ствараеш сваё ўражанне па каментарыях тых асоб, на якіх арыентуешся і якім давяраеш. Калі аргументы — пераканальныя, можна лёгка скласці думку, зразумець, ці варта паглыбляцца ў чытанне гэтага твора...

■ 3. Самапіяр

Інтэрнэт дапамагае сучаснаму творчачу чалавеку прэзентаваць сябе. Зразумела, гэта трэба рабіць у рамках прыстойнасці і без перагібаў. Важна нікога не пакрыўдзіць і самому не выглядаць смешным. У Сеціве дзялюся думкамі адносна розных рэчаў, выкладваю фатаграфіі з мерапрыемстваў, пішу невялікія рэцэнзіі на тыя ж спектаклі, ды іншае. Прыемна, калі можаш нешта новае паведаміць ці распавесці пра мерапрыемства, на якім пачынаў. Канешне ж, калі цябе чытаюць, ведаюць, дзе ты бываеш, чым цікавішся, якія твае меркаванні, тады складаюць думку пра цябе як асобу. А ў творчым асяродку існуе, так бы мовіць, канкурэнцыя, у якой такі самапіяр — не апошняе справа.

■ 4. Сусвет

Зразумела, што кожны чалавек хоча ведаць тое, што адбываецца ў свеце. Інтэрнэт у гэтым плане — добры дапаможнік: у адзін момант можна даведацца пра важныя падзеі як у Беларусі, так і ў замежжы, быць у курсе ўсё навін. Акрамя таго, Сеціва дапамагае падарожніцаў, знаёміцца з новымі мясцінамі — для гэтага існуюць добрыя он-лайн-экскурсіі. А калі ведаеш мовы, то можна заходзіць у замежныя бібліятэкі, шукаць там патрэбныя кнігі. Яшчэ зручная рэч — сайты і он-лайн-версіі газет ды часопісаў: можна ў любы час знайсці тое, што не паспеў працаваць раней. Зразумела, усё гэта не заменіць папяровага варыянта газеты, але таксама паляпшае жыццё.

■ 5. Асабістае

Дзякуючы Інтэрнэту я кантактую з далёкімі сваякамі. Напрыклад, знайшоў такім чынам сваю траюрадную сястру, з якой ужо доўгі час не бачыўся, і адшукаў яшчэ некалькі чалавек: дваюрадных, траюрадных сваякоў, што даўно з’ехалі ў замежжа, сваіх аднавяскоўцаў... Інтэрнэт — крыніца інфармацыйная, якая захоўвае ў сабе вялікую колькасць звестак, таму праз яго без іншай дапамогі можна самастойна знайсці людзей ці, напрыклад, даведацца, як склалася жыццё ў тваіх аднакашніках. Я вучыўся ў Літаратурным інстытуце ў Маскве, а зараз магу проста набраць прозвішчы сваіх аднакурснікаў у пошукавіку і пазнаёміцца з іх літаратурнай творчасцю, прасачыць іхнія лёсы, скантактаваць з імі...

Занатавала В.Н.

Бязмежжа для творчай асобы

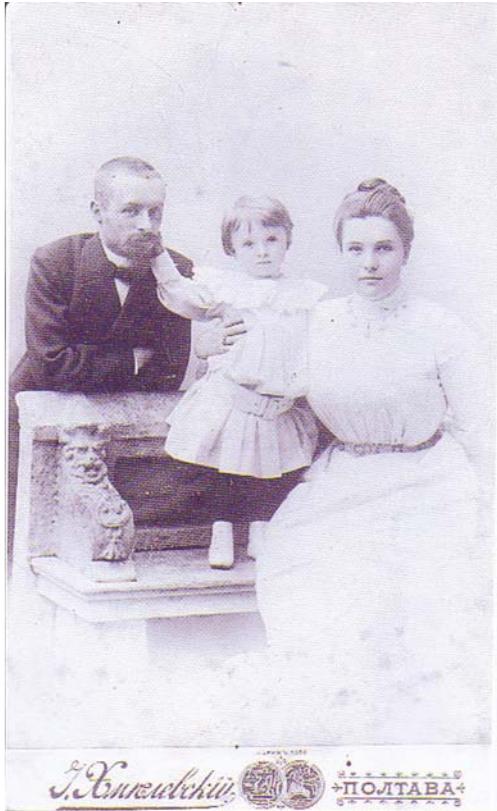
Сярод здымкаў з альбома Святаполк-Мірскіх ёсць адзін, на якім уладальнік Мірскага замка князь Міхаіл сфатаграфаваны з пажылой жанчынай. Яны сядзяць у крэслах у адным з замкавых пакояў. Хто ж гэтая жанчына?

Фотаздымак з сямейнага альбома

Адказ мы атрымалі ў 2008 годзе пад час перапіскі з прадстаўніцай роду Святаполк-Мірскіх — Бернадэт, якая жыве ў Францыі. На тым фота яна пазнала бабулю свайго бацькі — Эмілію Паўлаўну Зіноўеву, якая ў 1878-м выйшла замуж за Аляксандра Карлавіча Бельгарда. Больш звестак пра яе тады атрымаць не ўдалося, і толькі цяпер нам адкрываюцца невядомыя дасюль старонкі ейнага жыцця.

Пачаць варта з гісторыі сям'і Вітгенштэйн. Дачкой Пятра Хрысціянавіча Вітгенштэйна, героя вайны 1812 года, была Эмілія. Яна нарадзілася ў 1801-м, выхоўвалася ў Смольным інстытуце, які скончыла ў 1818-м. Праз тры гады адбыўся яе шлюб з князем Пятром Іванавічам Трубяцкім, чалавекам, які бязмерна любіў уладу і характар меў выбуховы. Жонка князя была выдатнай гаспадыняй, усё кіраванне маёнткамі ляжала на ёй. Эмілія Пятроўна памерла раптоўна 28 красавіка 1869 г. на адной з паштовых станцый. Пахавана ў мястэчку Каменка Падольскай губерні.

Княгіня Эмілія Пятроўна Трубяцкая нарадзіла мужу дзевяць дзяцей, якія даводзіліся ўнукамі праслаўленаму фельдмаршалу. Адна з дачок Эміліі і Пятра Трубяцкіх — Марыя (пра яе вядома толькі тое, што яна была мастачкай-аматаркай) выйшла замуж за Паўла Васільевіча Зіноўева. Іх дачка Эмілія Паўлаўна і была жонкай Аляксандра Карлавіча Бельгарда — губернатара Палтавы, сенатара. Пра яе казалі, што была яна вельмі ветлівая ды гасцінная, таму губернатарскі дом хутка зрабіўся цэнтрам мясцовага свецкага жыцця. Ён заўсёды быў поўны гасцей, якіх склікалі на абеды, танцавальныя вечары, хатнія спектаклі. На адным з такіх вечароў з Марыяй Аляксандраўнай Бельгард, дачкой палтаўскага губернатара, пазнаёміўся ўнук А.С. Пушкіна — Сяргей Аляксандравіч. Пазнаёміўся — і закахаўся. Улетку 1898 г., атрымаўшы дазвол бацькі, А.А. Пушкіна, і ўзяўшы адпачынак, ён прыехаў у Палтаву, каб пасватацца да Бельгард. Але ейныя бацькі не далі згоды на шлюб. Магчыма, таму, што ме-

Дзмітрый Мікалаевіч Святаполк-Мірскі з жонкай Марыяй і сынам Аляксандрам.

На тым фота яна пазнала бабулю свайго бацькі — Эмілію Паўлаўну Зіноўеву, якая ў 1878-м выйшла замуж за Аляксандра Карлавіча Бельгарда. Больш звестак пра яе тады атрымаць не ўдалося...

лі на ўвазе іншага жаніха — князя Дзмітрыя Мікалаевіча Святаполк-Мірскага, за якога Марыя Аляксандраўна пасля і выйшла замуж. Прычынай адмовы магло быць і тое, што Сяргей Аляксандравіч Пушкін быў хворы на сэрца. Узрушаны адмовай, ён неўзабаве пакінуў Палтаву. Вярнуўшыся ў Маскву, С.А. Пушкін ва ўзросце 24 гадоў скончыў жыццё самагубствам. Вось так трагічна абарваўся лёс унука вядомага рускага паэта...

Маці Марыі Аляксандраўны — Эмілія Паўлаўна Бельгард, жонка палтаўскага губернатара, даволі актыўна праявіла сябе ў грамадскім жыцці Палтавы. Асаблівай яе ўвагай карыстаўся Дом Працавітасці. Кожны дзень там яна наведвала дзяцей-сірот, ставілася да іх пачуўна. І не дзіва, што ўсе яны плакалі, калі ў 1902 годзе Марыя Аляксандраўна пакідала Палтаву назаўжды... Прычынай ад'езду быў сялянскі бунт, што адбыўся вясной

Міхаіл Мікалаевіч Святаполк-Мірскі і Эмілія Паўлаўна Бельгард.

Жыццё ў Міры было для іх было для іх кароткім

таго года ў Палтаўскай і Харкаўскай губернях. За недастатковую рашучасць пры падаўленні бунту губернатар Аляксандр Карлавіч Бельгард быў адхілены ад займаемай пасады. Ён памёр у 1921-м ва ўзросце 67 гадоў, перажыўшы малодшую дачку Эмілію на чатыры гады, а старэйшую Марыю — на год. Ягоная жонка, Эмілія Бельгард, засталася без сродкаў да існавання і знайшла прытулак у брата свайго зяця — князя Міхаіла Святаполк-Мірскага ў мястэчку Мір. На той момант гэта была тэрыторыя пад польскай юрысдыкцыяй. Дзеці яе дачкі Марыі — Аляксандр, Мікалай, Міхаіл, Уладзімір — жылі з бацькам, князем Дзмітрыем Мікалаевічам Святаполк-Мірскім, у Румыніі, куды эмігрыравалі пасля рэвалюцыі 1917 г. Пазней толькі князь Аляксандр Дзмітрыевіч, усыноўлены Міхаілам Святаполк-Мірскім 9 чэрвеня 1937 г., сустрэнецца са сваёй бабуляй Эміліяй Паўлаўнай Бельгард.

Аднак жыццё ў Міры было для іх занадта кароткім. Восенню 1939 г. князя Аляксандра Святаполк-Мірскага арыштавалі як "сацыяльна небяспечны элемент" і заключылі ў лагер Краслаг (г. Канск) тэрмінам на восем гадоў. Ён быў вызвалены з-пад варты 15 студзеня 1942-га на падставе Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 12 жніўня 1941 г. аб амністыі польскіх грамадзян. Пасля вызвалення адбыўся на пастананне месца жыхарства ў г. Алма-Ату. Сустрэўшыся з сям'ёй, выправіўся ў Турцыю праз Іран. На працягу некалькіх гадоў жыў у Канстанцінопалі. Затым Святаполк-Мірскія вырашылі эмігрыраваць у Іспанію, і ў лістападзе 1946 г. пераехалі ў Мадрыд. Аляксандр Святаполк-Мірскі, апошні гаспадар Мірскага замка, памёр у 1984-м ва ўзросце 85 гадоў. Яго бабуля Эмілія Паўлаўна Бельгард пайшла з жыцця ў мястэчку Мір у 1940 г. і была пахавана на мясцовых праслаўных могілках...

Вольга НАВІЦКАЯ, загадчык сектара па навуковай рабоце музея "Замкавы комплекс "Мір"

Сядзіба ў Прылуках — філіял гісторыі горада?

казаць пра наяўнасць канцэпцыі праекта і пачынаць пошук інвестараў.

Паколькі адрадзіць Прылуцкі сядзібны комплекс у якасці брэнда сталіцы, рэгіёна і краіны, надаць яму новае жыццё, а таксама здзейсніць мерапрыемствы па ўвекавечанні памяці Гутэн-Чапскага, славуэтага мецэната, прадрывальніка, выдатнага адміністратара, без удзелу дзяржавы

немагчыма, удзельнікі "круглага стала" вырашылі афіцыйна звярнуцца па падтрымку да ўлад.

На думку удзельнікаў "круглага стала", у Мінску варта ўстанавіць памятны знак у гонар Караля фон Гутэн-Чапскага, мемарыяльныя шыльды на будынках устаноў культуры ды прадрываў, да стварэння і будаўніцтва якіх ён спрычыніўся як мецэнат і га-

радскі галава, надаць ягонае імя адной са сталічных вуліц. Дарэчы, яшчэ ў 1911 годзе мінчане, удзячныя Чапскаму за ягоную дзейнасць па добраўпарадкаванні горада, спрыянне эканамічнаму ды культурнаму развіццю губернскага цэнтру і прылеглых тэрыторый, звярталіся да гарадской улады з падобнай прапановай.

На пасяджэнні была ўтворана Грамадская рада Гісторыка-культурнага фонду "Ляліва", якая возьме на сябе каардынацыйныя функцыі пры ўмове фінансавання асноўных мерапрыемстваў бізнес-супольнасцю краіны.

П.В.

На здымках: Бровар (цяпер — піўзавод "Аліварыя") і Мінскі гарадскі тэатр (цяпер — Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы) — такія розныя аб'екты, але адзін інвестар: мінскі гарадскі галава граф Караль фон Гутэн-Чапскі.

8 верасня грамадскія аб'яднанні "Беларускі фонд культуры", "Мінскі сталічны саюз прадрывальнікаў і працадаўцаў" і Гісторыка-культурны фонд "Ляліва" правялі "круглы стол" "Роля Гутэн-Чапскіх у гісторыі Беларусі: адраджэнне спадчыны".

Прысутныя паглядзелі фільм пра Караля фон Гутэн-Чапскага, абмеркавалі пытанне ўшанавання ягонай памяці, выказалі думкі наконт магчымасці рэканструкцыі Прылуцкага сядзібнага комплексу, які належыць Чапскаму, надання сядзібе статусу філіяла Музея гісторыі горада Мінска і пераўтварэння ў турыстычны аб'ект рэспубліканскага значэння. Ужо можна

Калектыў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокае спачуванне намесніку генеральнага дырэктара па будаўніцтве Федаровічу Леаніду Казіміравічу ў сувязі з заўчаснай смерцю сына.

...У Маскве Мінейка сустрэўся з вышэйгаданым земляком-беларусам — 20-гадовым Баляславам Шастаковічам, родам з мястэчка Шамецва Завілейскага павета Віленскай губерні. Ягоны бацька Пётр Міхайлавіч, ветэрынарны ўрач, за ўдзел у паўстанні 1830 года быў высланы ў Екацярынбург, дзе і нарадзіўся Баляслаў. Пасля заканчэння Казанскай гімназіі юнак перабраўся ў Маскву і стаў актыўным членам маскоўскага падпольнага Камітэта палякаў ды антыўрадавага гуртка тэарыста-рэвалюцыянера Мікалая Ішуціна, стрыечнага брата сумна знакамітага Дзмітрыя Каракозава.

Зігмунд Мінейка: паміж Беларуссю і Грэцыяй

(Працяг. Пачатак у № 35 — 40.)

Баляслаў быў маладзейшы за Зігмунда на тры гады, але, нягледзячы на юны ўзрост, вельмі хутка авалодаў прафесійнымі прыёмамі канспірацыі і да пары да часу ў складаных сітуацыях, што пагражалі арыштам ды судом, выходзіў сухім з вады. Адна з выдатных яго акцый, якая ўвайшла ў дэтэктывную гісторыю таго часу, — бліскучая арганізацыя разам з ішучінцамі фантастычнага ўцёку з маскоўскай перасылнай турмы Яраслава Дамброўскага, будучага генерала, з якім Мінейка пазней, у 1871 годзе, пазнаёміўся на парыжскіх барыкадах. Пасля ўцёку вязня і знаходжання яго на канспіратывнай кватэры, Шастаковіч дабыў Дамброўскаму фальшывы пашпарт на імя адстаўнога палкоўніка Фон Рыхтара — і пераправіў яго ў Пецярбург.

Зігмунд і Баляслаў адразу ж знайшлі агульную мову і добра разумелі адзін аднаго. Па версіі таго самага Вашкевіча, таварыша Мінейкі па ўцёку, які, як потым стала вядома, аказаўся правакатарам, агентам III жандарскага аддзялення, гутаркі Шастаковіча і Мінейкі насілі крамольны характар.

Але, мабыць, данос Вашкевіча трапіў у жандарскае ўпраўленне пазнавата: Зігмунд паспеў вышмыгнуць. Апошняя сустрэча Шастаковіча і Мінейкі адбылася ў маскоўскім доме Варвары Каліставай — каханай Баляслава Пятровіча. Тут было вырашана, як і ў выпадку з Дамброўскім, як мага хутчэй адправіць Зігмунда ў Пецярбург, а адтуль — за мяжу, з новымі падложнымі дакументамі, бо пра імя “перасяленца Альфрэда Струмільна”, бегляка з Томска, патрэбна было забыць назаўсёды. Так з’явіўся на белы свет “граф фон Меберт, брытанскі падданы”.

Праўда, самому Баляславу Шастаковічу не пашанцавала: хутка ён быў арыштаваны як “палітычны злачынца”, у тым ліку за арганізацыю ўцёку ды ўкрывальніцтва Дамброўскага, і пасля прысуду апынуўся ў пахыццёвай ссыльцы ў Томскай губерні, потым — у Нарымі. У Сібіры яго верная таварышка Варвара Калістава, якая стала ягонай жонкай, нарадзіла аж чатырох сыноў і трох дачок, у тым ліку — Дзмітрыя, які праз шмат гадоў падарыў свету геніяльнага кампазітара Дзмітрыя Дзмітрыевіча Шастаковіча. Вось такі дзіўны кругазварот чалавечых лёсаў, карані якіх насычаны сокамі беларускай зямлі...

У Пецярбургу Зігмунда чакалі загады прыхаваныя ў верных сяброў грошы, прывезеныя раней — “на ўсялякі выпадак” — маці Цэцыліяй, калі ёй прыснілася, нібыта ейны сын-небарака вельмі галадае ў Сібіры, але хутка павінен апынуцца на беразе Нявы. Успамінаючы тыя дні ў Пецярбургу, Мінейка пісаў пра вялікую паслугу, аказаную яму... агентам тайнай паліцыі некім Плаксіным, які прасякнёўся вялікім даверам да “графа фон Меберта” і нават арандаваў для яго асобную шыкоўную кватэру.

Зігмунд не даехаў: затрымаўся ў Галандыі. Адтуль жа пасля двух месяцаў адпачынку выехаў у Парыж.

У Парыжы Мінейка, не губляючы часу, дамогся аўдыенцыі ў імператара Другой імперыі Шарля Луі-Напалеона III і маляўніча распавёў яму пра горкі лёс ссыльных сяброў-французаў, з якімі Зігмунда звялі акалічнасці. Дарэчы, існуе версія, што аблічча гэтага імператара (авал твару, форма носа, вусы і барада) з’явілася прататыпам для хрэстаматыйнага ілюстрацыйнага вобраза Барона Мюнхгаўзена пад алоўкам Густава Дарэ. А ці ведаеце вы, што назву “Лацінская Амерыка” як палітычны тэрмін увёў якраз гэты манарх, які меў на ўвазе распаўсю-

нерныя асновы першай у Балгарыі дзяржаўнай чыгункі, якую пабудавалі ў 1885-м, і першай міжнароднай магістралі ад Свіленграда праз Сафію да Драгамана (1888 г.).

Гэтым разам Зігмунду доўга працаваць у Балгарыі не ўдалося, хаця ён “за руплівасць, самаадданасць і вернасць” паспеў атрымаць турэцкі ордэн Маджыда (па імені султана Аль-ал-Маджыда, які заснаваў яго ў 1851 годзе). Ці думаў ён тады, што праз нейкі час будзе змагацца з туркамі, нядаўнімі дабрадзямі, за свабоду Грэцыі?..

Падзеі, звязаныя з франка-прускай вайной і наступнай рэвалюцыяй у Парыжы, прымусілі Мінейку тэрмінова вярнуцца на берагі Сены.

супольна займалі, так бы мовіць, адзін абаронцы “пятак” Парыжа. Усе яны гераічна загінулі ў баях з версальцамі. Загінуў 23 мая 1871 г. і генерал Яраслаў Дамброўскі (памёр ад цяжкага ранення ў бальніцы Ларыбуазьер). Але Мінейку зноў пашанцавала: ён паспеў пазбегнуць групавага расстрэлу на могілках Пер-Лашэз. 28 мая, у апошні дзень Камуны, Зігмунд здолеў тайна пакінуць Парыж, каб апынуцца спачатку ў той жа Балгарыі — тады яшчэ турэцкай правінцыі, — а потым назаўсёды асталявацца ў Грэцыі.

І так павярнуўся непадуладны розуму лёс, што менавіта Грэцыя да канца доўгага жыцця Мінейкі стане не толькі другой радзімай для яго,

Неверагодныя прыгоды ашмянскага Монтэ-Крыста

“Графа фон Меберта”, агранутага з іголаккі, з бліскучымі арыстакратычнымі манерамі, высакароднай паставай, пецярбургжцы са свецкага кола прынялі як і належыць. Дзякаваць богу, яго ніхто ў горадзе не сустрэў са старых знаёмых па інжынернай школе ці з акружэння Татлебена. Хаця Зігмунд доўга затрымліваўся ў Пецярбургу не збіраўся...

Летнім днём 1865 года граф фон Меберт папрасіўся на прыём да пецярбургскага генерал-губернатора князя Аляксандра Суворова (дарэчы, унука знакамітага генералісімуса), каб той зрабіў “пустую фармальнасць”: выдаў дазвол на замежны пашпарт. Дарэчы, Сувораву лічыўся чалавекам ліберальных поглядаў, яго паважала сталічная студэнцкая моладзь, а вышэйшая адміністрацыя неадлюбівала. “Я ўзброіўся смеласцю, пераагрануўся ў зграбнае адзенне, з маноклем, які свабодна матляўся на камзоле, і спружыністым шагам падышоў да князя, прывітаў яго і падаў падпісаную мной просьбу”, — пазней успамінаў Зігмунд Станіслававіч. Пашпарт быў атрыманы без праблем.

Праз некалькі дзён Мінейку годна і з павагай, пад пырскі шампанскага, праводзілі на Неўскую прыстань і пасадзілі на англійскі карабль. Да Англіі

джванне французскага ўплыву на тую тэрыторыю, дзе гаварылі на раманскіх мовах?

Так здарылася, што ў час прабывання Мінейкі ў Парыжы расійскі цар Аляксандр II наведваў з афіцыйным візітам Францыю. І пасля прыязнай сустрэчы двух імператараў усе адзінаццаць ссыльных французцаў (разам з італьянцамі) вярнуліся з далёкай Сібіры на радзіму. У знак падзякі Шарль Луі Напалеон прапанаваў Зігмунду прайсці курс вучобы (за кошт французскай дзяржавы) у ваеннай школе пры Акадэміі Генеральнага штаба Францыі — Ecole d'Application d'Etat Major.

У 1868 годзе, пасля паспяховага заканчэння вучобы, Зігмунда ўгаворвалі прыняць удзел у складзе замежнага легіёна ва ўціхамірванні мяцежных арабаў у Алжыры ў званні капітана французскай арміі. Але Мінейка мякка адмовіўся, спаслаўшыся на тое, што яго чакаюць у Балгарыі, дзе туркі пачыналі будаўніцтва чыгункі, мастоў, каналаў ды іншых інжынерных аб’ектаў.

Сапраўды, яго там чакалі. І туркі, і балгары памяталі гэтага маладога таленавітага інжынера яшчэ па пачатку 1860-х, калі ён пачынаў будаваць 220-кіламетровую чыгунку паміж Варнай і Русе. Дарэчы, Зігмунд быў адным з тых, хто заклаў інжы-

Апошняга французскага манарха Луі-Напалеона III ужо і след прастыў: пасля паражэння Францыі ён часова пакутаваў у нямецкім палоне, потым жыў у Англіі, і на радзіму больш ніколі не вярнуўся.

Між тым, у красавіку — маі 1871 года нястрымны Зігмунд ізноў, як заўсёды бывала ў яго турботным жыцці, апынуўся, прычым добраахвотна (!), у самай гушчынні чарговых драматычных падзей. І што яму перашкаджала спакойна жыць-пажываць ды будаваць інжынерныя камунікацыі ў той жа Балгарыі, маючы за гэта ад туркаў усё, што пажадаў? Можна, у яго было адчуванне нявыкананага абавязку перад краінай, якая яго прытуліла?..

Гэтым разам гаворка ідзе пра падзею, што ўвайшла ў гісторыю пад знакавай назвай “Парыжская камуна”. Канешне ж, у першую чаргу Зігмунд сустрэўся з Яраславам Дамброўскім, які камандаваў атрадамі Заходняга сектара абароны Парыжа ад версальцаў і выконваў абавязкі каманданта Парыжскага ўмацаванага раёна. Пра свой асабісты ўдзел у барыкадных баях Мінейка ў мемуарах не напісаў. Хутчэй за ўсё, ён змагаўся побач і з Дамброўскім, і з іншымі героямі-камунарамі Луі Эжэнам Варленам, Раулем Рыго, Шарлем Ферэ, якія

але і месцам нараджэння знакамітага клана Мінейкаў-Папандрэу, з якога выйшлі выдатныя палітычныя дзеячы Элады, у тым ліку аж тры прэм’ер-міністра.

У сярэдзіне 1870-х гадоў Зігмунда пацягнула на Антычнасць: ён распачаў археалагічныя пошукі старажытна-грэчаскага храма Зеўса ў Дадоне — мясцовасці ў паўночна-заходняй частцы Грэцыі. Гэта — у Эпіры, дзе калісьці знаходзіўся аракул Зеўса. Дадона — адна з акеанід, каханая Зеўса. Яшчэ Сакрат раскаваў сваім вучням пра Дадон, дзе жрацы прадказвалі па шамаценні лістоты дуба. З таго часу прайшло больш за дзве тысячы гадоў...

Заняты інжынернымі работамі, галоўны інжынер Эпіра і Фесаліі Мінейка распачаў раскопкі і знайшоў рэшткі храма ля падножжа гары Тамора, залучыў у гэтую справу аматара-археолога і банкіра Канстанціна Карапанаса, які шукаў гэтае свяцілішча яшчэ раней і паспеў знайсці рэшткі антычнага тэатра на 16 тысяч месцаў. Пра ўсе свае пошукі той напісаў кніжку “Dodone et ses ruines” (1878 г.). Але знайсці ўласна свяцілішча давялося Мінейку.

Падкрэслію, што нічога не знайшлі і шматлікія грэчаскія ды замежныя археолагі, якія на працягу мінулых двух стагоддзяў да гэтага ў пошуках храма прааралі не адзін кіламетр зямлі. Але менавіта Мінейку, улюбёнцу лёсу, пашанцавала больш за ўсіх. Скажу, што ў XIX стагоддзі гэты забыты раён паўночна-заходняй часткі Грэцыі наведвалі многія падарожнікі, бо легенды пра свяцілішча ўладыкі багоў Зеўса, з яго свяшчэнным дубам, медным гонгам і трыножнікам, існавалі даўно. Сярод тых, хто бліжэй за ўсіх падышоў да сапраўднага месца пошукаў, былі англічане У.Ліч, К.Лінкольн, К.Водсварт. Іх запісамі ў некаторай ступені і скарыстаўся Мінейка. А што да Карапанаса, то пра сваю знаходку тэатра ён паведаміў перш за ўсё не ў Афінны, а ў Парыж. Больш за тое: найбольш каштоўныя рэчы паспеў прадаць Берлінскаму музею, і толькі малая частка экспанатаў апынулася ў Нацыянальным археалагічным музеі грэчаскай сталіцы.

Словам, Мінейка зрабіў сапраўдную сенсацыю. Былі знойдзены бронзавыя рэчы, статуэткі, алавыяныя дошкі з адказамі аракула на пытанні па розных выпадках жыцця і г.д. Сам храм перастаў існаваць у IV стагоддзі нашай эры пры імператры Феадосіі I...

(Заканчэнне будзе.)

Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- Мастоцтва Беларусі XII — XVIII стст.
- Мастоцтва Беларусі XIX — пач. XX стст.
- Мастоцтва Беларусі XX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- **Выстаўкі:**
- **"Слуцкія паясы"** (са збору Львоўскага гістарычнага музея) — да 18 красавіка 2014 г.
- Выстаўка адной карціны ў рамках святкавання Дня горада ў Нацыянальным мастацкім музеі **"Вера — гэта дар Божы"** — да 15 лістапада.
- **"Родам з мястэчка"**, выстаўка, прысвечаная 90-годдзю Шымона Перэса і 100-годдзю Менахема Бегіна, — да 13 кастрычніка.

■ Выстаўка адной карціны Адама Шэмеша **"Партрэт Людвіка Кандратовіча (Уладзіслава Сыракомлі). 1854"** (са збору Літоўскага мастацкага музея).

■ **"Аўтапартрэт"** Валенція Ваньковіча.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс
"Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка В.Паўленка **"Той абрус, што мама вязала"**.

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура 1-й пал. XIX ст."**.

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **"Палескае мястэчка: Моталь"**

■ Выстаўка **"Зямля Падня-беснай"**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ
МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК
"НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 5 51 81,
5 31 96, 2 06 02

Палацавы ансамбль:

■ Выстаўка гадзіннікаў **"Падарожжа ў часе"** (унікальныя калекцыі хранометраў XVIII — XX стст. — ад камінных да наручных з Музея гадзіннікаў (Клайпеда) і калекцыі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 25 кастрычніка.

для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.

■ **Выстаўкі:**

■ Выстаўка **"Якуб Колас у творчасці скульптараў"** з фондаў музея.

■ Выстаўка В.Калясінскага **"Медалі. Жэтоны. Малюнак"** — да 20 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праграмда роўка ў 3D-фармаце.

■ Культурна-адукацыйныя праекты, прысвечаныя культурнай спадчыне святых Кірылы і Мяфодзія.

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі **"Дзядзька Янка, добры дзень!"** для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Выстаўка **"У сэрца глянё свая"** з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Цэнтральная частка палаца **Выстаўкі:**

■ Мастоцкая выстаўка **"Нацюрморт. Паэма быцця"** — да 24 лістапада.

■ Выстаўка жывапісу В.М. Капшая і Н.В. Міронавай **"Апошнія залацінкі восені"**, — да 27 кастрычніка.

■ Выстаўка **"Чароўны свет тэатра і казкі"**, прысвечаная паўвекавай дзейнасці Гомельскага дзяржаўнага тэатра лялек, — да 3 лістапада.

Экспазіцыі:

■ **"Культывыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Загадкавая фантазія мора"** (грот палаца).

■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзеячу СССР А.Грамыку.

■ **"Чырвоная гасцеўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ Экспазіцыя адкрытага захавання археалагічнай калекцыі музея (цокаль паўднёвай галерэі).

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

Вежа палаца
Экспазіцыя:

вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм).

■ **"Эпоха. Час. Будынак"** (гісторыя палаца, у якім размешчаны музей, сямейныя традыцыі і каштоўнасці XIX — пач. XX стст.).

■ **Выстаўкі:**

■ **"Таямнічая сіла крыжа"**.

■ **"Успамін аб матчынай хаце"** (да Дня маці).

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка **"Пераможная восень 1943 г."**.

■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.

■ **"Музей крыміналістыкі"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 22 44.

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА
НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ІНДЭКС — 63875
ВЕДАМАСНЫ ІНДЭКС — 638752

■ Міжнародная выстаўка **"Праваслаўны свет. Вобраз Хрыста ў іканаграфіі краін Усходняй Еўропы"** — да 5 снежня.

■ Персанальная выстаўка жывапісу Вячаслава Захарынскага — да 4 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ
"ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І-Й ПАЛОВАЙ XIX СТ."

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 88 78.

■ Пастаянная экспазіцыі: **"Парадныя залы", "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча", "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22. z

Экспазіцыі:

■ **"Старажытная Беларусь"**.

■ **"Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы"**.

■ **"Водбліскі ваеннай славы"**.

■ **"Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."**.

■ **Выстаўкі:**

■ **"У промнях веры хрысціянскай"**.

■ **"Скарбы Беларусі"**.

■ **"Камунальная кватэра"**.

■ Фотавыстаўка **"Беларусь — наш агульны дом"**, прысвечаная адкрыццю Х Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС
"МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мірскі замак у кіно"** — да 18 кастрычніка.

■ Выстаўка мастацкіх работ Ю.Багушевіча **"З мінулага і сучаснасці"** — да 5 лістапада.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ **Экспазіцыі:**

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**

■ Інтэрактыўная гульня **"У пошуках папараць-кветкі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

■ Выстаўка **"Былое ў думках услашча"**, прымеркаваная да 100-годдзя напісання Янкам Купалам рамантычных паэм.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

■ **Выстаўкі:**

■ **"Партызанскі лагер"**.

■ Мастоцкая выстаўка **"Мінск — ведаць, памятаць, ганарыцца"** (да Дня горада Мінска).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

■ **"Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.

■ **Выстаўкі:**

■ **"Радкі, імёны, лёсы"** (выстаўка літаратуры к. XIX — пач. XX стст. са збору князёў Паскевічаў).

■ **"Класікі беларускага мастацтва"**.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:

■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.

■ **Выстаўкі:**

■ Куток жывых экзатычных рэптылій.

■ **Зімовы сад** Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГРОДЗЕНСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16.
Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі:

■ **"Рэлігія і культура ў Беларусі"** (ад старажытных часоў да XXI ст. — архаічныя

Выстаўкі:

■ **"Вядзём пачатак свой ад Гедыміна..."**.

■ **"Прадметы побыту к. XIX — пач. XX стст."**.

■ Выстаўка адной карціны **"Партызаны"**.

■ **"Прывітанне, ранейшая Ліда!"**.

■ **"Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка-60"**.

■ Турыстычна-пазнаваўчая праграма **"Праз вякі, праз стагоддзі"** ў Лідскім замку.

ГАЛЕРЭЯ

ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстаўка творчых работ студэнтаў і выпускнікоў Інстытута выяўленчых мастацтваў і музейных тэхналогій Цюменскай дзяржаўнай акадэміі культуры, мастацтваў і сацыяльных тэхналогій — да 27 кастрычніка.

ТЭАТР

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ **12 — "Кармэн"** Ж.Бізэ.

■ **13 — "Шаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя"** П.Чайкоўскага.

■ **13 — "Яшчэ раз пра каханне"**

■ **15 — "Аіда"** Дж.Вердзі.

■ **16 — "Тамар"** М.Балакірава.

■ **"Шахзада"** М.Рымскага-Корсакава.

■ **17 — "Травіята"** Дж. Вердзі.

■ **18 — "Вітаўт"** В.Кузняцова.

■ 18 — Канцэрт заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь **Алены Шведвай** і народнага артыста Беларусі **Уладзіміра Пятрова**.

■ **19 — "Алека"** М.Равеля.

■ **"Балеро"** М.Равеля.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ТЭАТР ІМЯ
ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл./факс: 227 60 81.

■ **12 — "Ноч на Каляды"** паводле М.Тоголя.

■ **13, 19 — "Местачковае кабарэ"**

■ **15 — "Паўлінка"** Я.Купалы.

■ **16 — "Чорная панна Нясвіжа"** А.Дударова.

■ **17 — "Офіс"** І.Лаўзунд.

■ **18 — "Людзі на балоце"** паводле І.Мележа.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **12 — "Гісторыя двух сабак"** Я.Конева.

■ **"Ліфт"** Ю.Чарняўскай.

■ **13 — "Два чароўныя парасоны (Стойкі алаваны Салдаці)"** паводле казак Г.Х. Андэрсена.

■ **"Белы анёл з чорнымі крыламі"** Д.Балька.

■ **15 — "Тры Жызэлі"** А.Курэйчыка.

■ **19 — "Георг Бюхнер. Танец мары"** В.Хэнча.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.

■ **12 — "Айбаліт"** І.Левіна.

■ **12 — "Мая жонка — ілгуння"** В.Ільіна, В.Лукашова.

■ **17 — "Адночы ў Чыкага"** Дж.Стэйна, Г.Мілера, Дж.Кандэра і інш.

■ **18 — "Юнона" і "Авоць"** А.Рыбнікава.

■ **19 — "Прыгоды брэменскіх музыкаў"** Г.Гладкова.

■ **19 — "Містар Ікс"** І.Кальмана.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **12 — "Чароўная зброя Кендзо"** М.Супоніна.

■ **13 — "Сунічка для Веліканачкі"** М.Шувалава.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца з кастрычніка
1991 года

Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдана
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ

Рэдакцыя:
Дзмітрый ФІЛІПОВІЧ
(адказны сакратар)

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Барыс КРЭПАК,
Яўген РАГІН,
Ілья СВІРЫН

Спецкарэспандэнт:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ

Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОВ

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД

Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23

Тэлефон-факс:
(017) 334 57 41

Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E-mail: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэдакцыюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыял на правах рэкламы."

"Культура", 2013.
Індэкс 63875, 638752
Кошт 4500 рублёў.

Наклад 7 197
Падпісана ў друк
11.10.2013 у 16.00
Замова 4414

Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва "Беларускі Дом
друку". ЛП № 02330/0494179 ад
03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Прыёмная: (017) 290 22 50.

Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35

QR-код:

